

תורה אור • פרשת מקץ • מאמר 11

מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ

”מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות”

הכתובים מכנים הן את המצווה הן את הנשמה בשם נר. ההתכוונות של הנפש האלקית מציתה אהבה המכלה אפילו את הנפש הבהמית, כמו שמן הנמשך מעלה בפתילה אל תוך השלהבת; המצוות מעלות את הנשמה מלמטה באמצעות לבושים מקיפים, ואור התורה ממשיך את אור אין סוף מלמעלה למטה, כך שה' מתגלה למטה כפי שהוא מתגלה למעלה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/11

הנקודה

הכתובים מכנים הן את המצווה הן את הנשמה בשם נר. ההתבוננות של הנפש האלקית מציתה אהבה המכלה אפילו את הנפש הבהמית, כמו שמן הנמשך מעלה בפתיחה אל תוך השלהבת; המצוות מעלות את הנשמה מלמטה באמצעות לכושים מקיפים, ואור התורה ממשיך את אור אין סוף מלמעלה למטה, כך שהי מתגלה למטה כפי שהוא מתגלה למעלה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

בספר משלי מכונה המצווה "נר מצוה", והנשמה "נר ה' נשמת אדם", והמאמר שואל מהו כל אחד משני הנרות. הנר נקרא על שם פתילתו; השמן מזין את השלהבת ונכלה בתוכה, והפתילה מחברת בין השלהבת לשמן. "בכל לבבך" פירושו בשני היצרים: לכל אדם יש נפש אלקית ונפש בהמית, וכל אחת מהן מורכבת משכל ומרגשות; שני היצרים הם הרגשות הנולדים מן השכל של כל אחת מהנפשות. כאשר הנפש האלקית מתבוננת בקריאת שמע בכך שכל הבריאה נובעת רק ממלכותו של ה' ואינה משנה בו מאומה, היא מולידה אהבה לזהות. הנפש האלקית היא הפתילה, ושכל הנפש הבהמית, בדומה לשמן, נמשך אחריה ונכלה באהבה זו: זהו נר הנשמה. נר המצווה מעלה את הנפש הבהמית מבחוץ, כלבש מקיף, כמו הטלית והתפילין שלפני התפילה וכמו הצדקה. התורה, לעומת זאת, ממשיכה את אור אין סוף מלמעלה למטה דרך חכמה, כפי שמודגם בתורתו של רב יהודה. המצווה היא הפתילה האוחזת באור התורה, והפסוק הפותח מתאר את שתי התנועות.

מבנה

1	שני נרות ואופן בעירתו של הנר	11-2
	הכתובים מכנים הן את המצווה הן את הנשמה בשם נר. הנר נקרא על שם פתילתו; השמן מזין את השלהבת ונכלה בתוכה, והפתילה מחברת בין השלהבת לשמן.	
2	שתי נפשות ושני יצרים	31-6
	"בכל לבבך" פירושו בשני היצרים. עיקרה של כל נפש הוא השכל; הרגשות הנולדים מהכנתה של הנפש האלקית הם היצר הטוב, ואלה הנולדים מההיגיון הגשמי הם היצר הרע, שיש להכניעו.	
3	ההתבוננות בקריאת שמע	71-9
	"ה' אלקינו", הכוח הבורא את העולמות ומקיים אותם, נובע מהוי', אור אין סוף. הבריאה מתהווה בלי הפסק, אך אינה משנה מאומה בהי, משום שהיא נובעת רק ממלכותו, מ"שמו".	
4	נר הנשמה	101-11
	התבוננות מעמיקה מפסיקה את מחשבותיה של הנפש החיונית על עניינים גשמיים ומולידה אהבה לזהות. הנפש האלקית היא הפתילה, ושכל הנפש החיונית הוא השמן, הנכלה באהבת ה'.	
5	נר המצווה	121-13
	המצוות הן לכושים מקיפים ומעלים את הנפש הבהמית, כמו אבן בקלע, כמו טלית ותפילין שלפני התפילה, וכמו צדקה הממשיכה מלמעלה חסד אין-סופי.	

התורה ממשיכה את אור אין סוף מלמעלה למטה דרך חכמה, ללא הסתר, כך שהעולם בטל לפני ה' אף שהוא מוסיף להתקיים, כפי שמודגם בתורתם של משה, רבי שמעון בר יוחאי ורב יהודה.

אור התורה נאחז במצווה, שהיא הפתילה שלו; לאחר ההתכוננות נעשה שכל הנפש החיונית לשמן הנמשך אל הפתילה, והוא מתהפך לחכמה האלקית שבתורה ומזכך את העולם הגשמי.

"המגביהי לשבת" היא העלייה באמצעות המצוות, המגביהה את היו"ד של הה"א ומכינה לה' דירה; "המשפילי לראות בשמים ובארץ" היא התורה שבכתב והתורה שבעל פה, המגלות את ה' באופן שניתן לראותו.

מו ש ג י ם

נר הנשמה נר ה' נשמת אדם

ההתכוננות של הנפש האלקית מציתה אהבה לוחטת; הנשמה היא הפתילה המחברת בין השלהבת לנפש הבהמית, ששכלה נמשך אחריה ונכלה בה כמו שמן.

נר מצווה נר מצוה

המצוות הן לבושים מקיפים הקושרים את הנפש הבהמית לאור אין סוף ומעלים אותה מעבר למה שהבנתה שלה יכולה להשיג.

התורה היא אור תורה אור

התורה ממשיכה את אור אין סוף מלמעלה למטה, דרך חכמה, ושם הוא מתגלה ללא הסתר.

היצר הטוב והיצר הרע יצר טוב ויצר הרע

הרגשות הנולדים משכל הנפש האלקית, המתבוננת בה', ומשכל הנפש הבהמית, המשיג את העולם הגשמי.

מקיף (דרגה מקיפה) מקיף

דרגה הפועלת על האדם מבחוץ ומרוממת אותו, כפי שפועל לבוש או קלע המטיל אבן למעלה.

כלות הנפש (כיליון הנפש) כלות הנפש

געגוע לה' בעוצמה כזאת שהנשמה מוכנה להיכלות, כשם שהשמן נכלה בשלהבת.

קטע 1 • 11-2

שני נרות ואופן בעירתו של הנר

1 מי כה' אלקינו¹ המגביהי² לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ.³ הנה כתיב כי נר מצוה ותורה

אור.⁴

"מי כה' אלקינו המגביהי [את עצמו] לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ". והנה כתוב: "כי נר מצוה ותורה אור".

המאמר פותח בשבחו של ה' בפי בעל התהילים: הוא יושב במרומים, ואף על פי כן משקיף מלמעלה על השמים והארץ. בסוף המאמר קורא אדמו"ר הזקן כל אחד משני חלקי הפסוק כתיאור של אחת משתי התנועות שהוא מתאר. לאחר מכן מובא הפסוק ממשלי, המשווה מצוה לנר ותורה לאור — הדימוי שהמאמר כולו מבאר. הערת קה"ת מציינת שכתב"ד אחד מתארך את אמירת המאמר לשבת חנוכה בליאדי בשנת תקס"ז, חג המנוחה.

הרי שהמשיל הכתוב את המצוה לנר וכתוב נר הוי"ה נשמת אדם⁵ שהנשמה נמשלה לנר. וצריך להבין מהו ענין הנר של מצוה ומהו הנר של הנשמה.

נמצא שהכתוב מדמה את המצוה לנר. ועוד כתוב: "נר הוי"ה נשמת אדם" — הנשמה נמשלה לנר. ויש להבין מהו עניינו של נר המצוה ומהו עניינו של נר הנשמה.

בשני פסוקים במשלי מדובר על נר: המצוה היא נר, ונשמת האדם היא "נר הוי"ה נשמת אדם". המאמר שואל מה פירושו של כל אחד מן הנרות האלה, ומה ההבדל בין נר המצוה לנר הנשמה.

2 והנה ענין הנר הוא שקרוי ע"ש [על שם] הפתילה כי היא עיקר הנר. אך אין נר בלא שמן.

והנה, ענינו של הנר הוא שהוא נקרא על שם הפתילה, כי [הפתילה] היא עיקר הנר. אך אין נר בלי שמן.

לפני שהמאמר מיישם את המשל, הוא מתאר כיצד פועל נר שמן. הנר נקרא על שם הפתילה, מפני שהיא לבן; ובכל זאת, בלי שמן אין נר כלל.

שהשמן הוא הגורם להיות הדלקת הנר בנחת שיהא שוהה ומתעכב זמן מה. ואילולי השמן היי [היה] דולק מהר ובמרוצה. והיינו ע"י שהשמן נמשך אחר הפתילה.

השמן הוא הגורם לכך שהנר יבער בנחת, כך שהבערתו תימשך זמן מה; אלמלא השמן, היה בוער כמהירות ובחפיזון. הדבר נעשה בכך שהשמן נמשך בעקבות הפתילה.

השמן גורם ללהבה לבעור לאט וביציבות במשך זמן רב; בלעדיו הפתילה הייתה מתלקחת ונשרפת מיד. הדבר נעשה בכך שהשמן נמשך כלפי מעלה בעקבות הפתילה.

והוא נשרף ונכלה באור הנאחז בפתילה עד שהוא כלה לגמרי ולא נשאר ממנו כלום מפני שהוא עולה כולו באש. ומי"מ הפתילה היא עיקר הנר.

ו[השמן] נשרף ומתכלה באור האוחז בפתילה, עד שהוא מתכלה לגמרי ולא נשאר ממנו דבר, מפני שהוא עולה כולו באש. ואף על פי כן, הפתילה היא עיקר הנר.

כשהשמן נמשך כלפי מעלה, הוא נשרף בלהבה עד שלא נותר ממנו דבר, מפני שכולו עולה באש. ואף על פי כן, הפתילה, ולא השמן, היא החלק העיקרי של הנר.

לפי שהאור הדולק הוא ע"י שנאחז בפתילה. ואלו היה האור נטבע בשמן היה כבה רק שהפתילה היא המחברת את האור אל השמן כשהשמן נמשך אחר הפתילה:

האור הדולק נוצר מכך שהוא נאחז בפתילה. אילו האור היה שוקע בתוך השמן, הוא היה כבה; אלא שהפתילה היא שמחברת את האור לשמן, כשהשמן נמשך בעקבות הפתילה.

הלהבה יכולה לבעור רק כשהיא נאחזת בפתילה; אילו הייתה שוקעת בשמן, היא הייתה נכבית. הפתילה היא החוליה המחברת בין הלהבה לשמן, כשהשמן עולה דרכה.

קטע 2 • 31-6

שתי נפשות ושני יצרים

3 ולהבין משל זה בנמשל בנר מצוה ונר הוי"ה נשמת אדם. צריך להקדיי [להקדים] ענין ואהבת וגוי בכל לבבך בביצ'ה⁶ ביצ'ט [ביצר טוב] וביצ'ה"ר [וביצר הרע]

כדי להבין את המשל כפי שהוא מתפרש בנמשל, ביחס ל"נר מצוה" ול"נר הוי"ה נשמת אדם", יש להקדים ולבאר את ענין "ואהבת וגוי", "בכל לבבך" (levavecha): בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע.

כדי להחיל את משל הנר על המצווה ועל הנשמה, המאמר מקדים ומבאר את הציווי לאהוב את ה' "בכל לבבך". חז"ל דורשים את "לבבך", שהאות ב' מופיעה בו פעמיים, כשני היצרים: על האדם לאהוב את ה' גם באמצעות היצר הרע.

שלכאורה אינו מובן איך ישוב היצ'ה"ר [היצר הרע] לאהבה את הוי"ה ע"י האדם והלא לא ישמע אליו.

לכאורה הדבר אינו מובן: כיצד יכול יצר הרע לשוב לאהוב את הוי"ה באמצעות האדם? והרי הוא לא יישמע לו!

השאלה היא שהיצר הרע מתנגד מטבעו לה', ולכן לא ברור כיצד יכול האדם להביא אותו לאהוב את ה'.

אך העניין⁷ הוא כי הנה ביאור ענין יצי"ט [יצר טוב] ויצה"ר [ויצר הרע]⁸ הוא כי נודע שיש בכל אדם בי נפשות נפש אלהית ונה"ב [ונפש הבהמית] וכל נפש מתחלקת לשנים. שהם שכל ומדות.

אלא העניין הוא כך: ביאור עניינם של היצר הטוב והיצר הרע הוא, כידוע, שבכל אדם יש שתי נפשות — נפש האלקית ונפש הבהמית — וכל נפש נחלקת לשניים: שכל ומדות.

התשובה מתחילה בעיקרון ידוע: לכל אדם שתי נפשות, נפש האלקית ונפש הבהמית. בכל נפש יש שני חלקים: שכל ומדות. יהל אור (Yahel Or) של הצמח צדק, המובא בהערות קה"ת, מוכיח מן התלמוד שהמדות הן המכונות "יצר": על ה' נאמר "כובש את יצרו" כאשר הוא מאריך אפיים לרשעים.

4 והנה עיקר הנפש הוא השכל. כי נה"א [נפש האלקית] עיקרה היא נפש המשכלת⁹ ומתבוננת תמיד ומשגת באו"ס [באור אין סוף] ב"ה.

כעת, עיקרה של הנפש הוא השכל. שכן עיקרה של נפש האלקית הוא היותה נפש משכלת, שמתבוננת תמיד ומשיגה באור אין סוף, ברוך הוא.

השכל הוא המגדיר העיקרי של כל נפש. נפש האלקית היא מטבעה נפש שכלית, שמתבוננת תמיד באור אין סוף ומשיגה אותו — אורו של ה' כפי שהוא למעלה מכל גבול.

ואין לה השכלה אחרת. והמדות אהוי"ר [אהבה ויראה] הנולדות מן השכל והשגה זו הן הנקראות בשם יצי"ט [יצר טוב]¹⁰.

אין לה [נושא] מחשבה אחר. והמדות (התכונות הרגשיות), אהבה ויראה, שנולדות מן השכל וההשגה האלה, הן הנקראות יצר טוב.

נפש האלקית אינה חושבת על שום דבר אחר. אהבת ה' ויראתו, הצומחות מתוך הבנה זו, הן הנקראות יצר טוב. הערה של קה"ת מוסיפה שלנפש האלקית יש גם מדות משלה, אלא שבה הן בחינה של מוחין (רובד שכלי) השייכת למדות.

5 וכן עיקר נה"ב [נפש הבהמית] היא המשכלת ומשגת גשמיות עוה"ז¹¹ וחומריותן שהוא זלעז"ז [זה לעומת זה] לעומת נה"א [נפש האלקית]. שהשכל המלוכש בענינים גשמיים [גשמיים] הוא הפך ממש מן השכל שבנה"א [שבנפש האלקית].

כך גם עיקרה של נפש הבהמית הוא [הכוח] שחושב על הגשמיות של העולם הזה ועל חומריותו ומשיג את שתיהן — שהיא "זלעז"ז" ביחס לנפש האלקית. שכן השכל המלוכש בענינים גשמיים הוא ממש ההפך מן השכל שבנפש האלקית,

נפש הבהמית בנויה באופן דומה: גם עיקרה הוא שכל, אלא שזהו שכל שחושב על העולם הגשמי ומשיג אותו. הביטוי "זלעז"ז" פירושו שהיא מקבילה מדויקת לנפש האלקית, שכן שכל המלוכש בענינים גשמיים הוא ממש ההפך משכלה של נפש האלקית. בלקוטי תורה, צו (יג ע"ב), מסביר אדמו"ר הזקן כיצד נפש הבהמית מסוגלת לחשוב: מקורה בשבירת הכלים, ובשבע המדות של תהו שנשברו נכלל גם כוח השכל.

שהיא בחי' חכמה עליונה בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא.¹² למעלה מן השכל המושכל ומושג בגשמיות. שהיא בחינת חכמה עליונה, בחינת "חכים ולא בחכמה ידיעא" — חכם, אך לא בחכמה שניתנת לידיעה; למעלה מן השכל שניתן להעלות על הדעת ולהשיג כמונחים גשמיים.

השכל של נפש האלקית נובע מחכמה עליונה, שעליה נאמר בתיקוני זוהר "חכים ולא בחכמה ידיעא" — חכם, אך לא בחכמה שניתן לדעת; זוהי חכמה השונה מכל חכמה שאנו יכולים לדעת. היא למעלה מכל הבנה המושגת כמונחים גשמיים.

6 והשכל המושכל ומושג בגשמיות ע"פ שכל אנושי הוא שקר¹³ והפך ממש מחכמת אלהות שהיא חכמת אמת¹⁴ והמדות הנולדות משכל הגשמי הן הנקי בשם יצה"ר¹⁵ [יצר הרע]

השכל שהאדם משיג ותופס כמונחים גשמיים באמצעות שכל אנושי הוא שקר, והוא ממש היפוכה של החכמה האלוקית, שהיא חכמת אמת; והמדות (תכונות רגשיות) שנולדות מן השכל הגשמי הן המכונות יצר הרע.

חשיבה שתופסת דברים כמונחים גשמיים בלבד, באמצעות שכל אנושי, מכונה שקר משום שהיא היפוכה הגמור של החכמה האלוקית, חכמת האמת. הרגשות המתפתחים מתוך חשיבה גשמית זו הם הנקראים יצר הרע.

וצריך האדם לאכפייא לון שלא יתנהג ע"פ מדות שנולדו מן השכל הגשמי. רק ואהבת את¹⁶ הוי"ה אלקיך בכל לבבך. היינו בהגביר כח נה"א [נפש האלקית] המשכלת.

על האדם להכניע אותן, כדי שלא ינהג על פי מדות שנולדו מן השכל הגשמי, אלא רק [על פי] "ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך". כלומר, על ידי חיזוק כוחה של הנפש האלקית המשכלת.

על האדם להכניע את הרגשות האלה ולא לאפשר להם להכתיב את התנהגותו. במקום זאת עליו להיות על פי "ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך", והוא עושה זאת על ידי חיזוק כוח החשיבה של הנפש האלקית.

קטע 3 • 71-9

ההתבוננות בקריאת שמע

7 ומתבונן באו"ס [באור אין סוף] בפסוק ראשון דק"ש [דקריאת שמע] שמע ישראל.¹⁷ שמע לשון הבנה¹⁸ כי הוי"ה הוא אלהינו

ומתבונן באור אין סוף בפסוק הראשון של קריאת שמע, "שמע ישראל". "שמע" הוא לשון הבנה: שהוי"ה הוא אלקינו.

נפש האלקית מתחזקת באמצעות התבוננות, שמתחילה בפסוק הראשון של קריאת שמע. כאן "שמע" הוא לשון הבנה: יש להבין שהוי"ה הוא אלקינו, והמאמר מסביר כעת מה פירוש "אלקינו".

פִּי אֱלֹהֵינוּ הוּא עֲנִין הַהֲתַהוּוֹת בַּחַיִּי מִמִּכִּיָּע [ממלא כל עלמין] **וְסוּכִיָּע הוּא נִמְשָׁךְ מִבַּחַיִּי הוִיִּיה הִיָּה הוּה וְיִהִיָּה שֶׁהוּא אוֹאִיָּס** [אור אין סוף] **בִּיָּה שֶׁהוּא בַּחַיִּי אֵין וְהַתַּהוּוֹת הִיש הוּא מֵאֵין מִמֶּשׁ.**¹⁹

פירוש "אלקינו" הוא עניין ההתהוות, בחינת ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. בחינה זו נמשכת מבחינת הוי' — "היה הוה ויהיה" — שהיא אור אין סוף ברוך הוא, בחינת אין [כלום]; והתהוות היש [דבר־מה] היא מאין ממש.

"אלקינו" הוא הכוח המהווה את העולמות, הן ממלא כל עלמין והן סובב כל עלמין. כוח זה נמשך מהוי', השם שפירושו "היה הוה ויהיה", מאור אין סוף עצמו, הנקרא אין משום שהוא למעלה מהשגה; לכן ההתהוות היא יש מאין ממש. הצמח צדק (אור התורה, פרשת בלק) מפרש את "אלקינו" ככוחנו וכוח חיותנו.

8 **וְהַתַּהוּוֹת זֶה נִמְשָׁךְ תַּמִּיד יֵשׁ מֵאֵין**²⁰ **כַּמֵּאֵמֶר וּבִטּוּבוֹ מִחֲדָשׁ בְּכָל יוֹם תַּמִּיד כּוֹי. וְהוּא הוִיִּיה אֶחָד אֶתָּה הוּא קוֹדֶם שֶׁנִּבְחֵיָע** [שנברא העולם]²¹ **וְאֶתָּה הוּא כּוֹי.**

התהוות זו, יש מאין, נמשכת תמיד, כמאמר: "ובטובו מחדש בכל יום תמיד" וכו'. והוא, הוי', אחד: "אתה הוא קודם שנבחי"ע ואתה הוא" וכו'.

הבריאה אינה אירוע חד־פעמי בעבר: ההתהוות יש מאין נמשכת בכל רגע, כפי שאומרים בתפילת שחרית שה' "ובטובו מחדש" את הבריאה בכל יום. ואף על פי כן, ה' נותר אחד ואינו משתנה, כפי שאומרים בתפילה: "אתה הוא קודם שנבחי"ע ואתה הוא" מאז שנברא העולם. המאמר "רני ושמחי" שנאמר קודם לכן במקץ (תורה אור 36a) מביא את אותן מילים, ומעמיד את ה' בניגוד לנשמה, המשתנה בעקבות מה שקורה לגוף, מפני שהיא מלוכשת בו ממש.

שֵׁאֵין הַתַּהוּוֹת הָעוֹלָמוֹת פּוֹעֲלִים בּוֹ שׁוֹם שִׁינוּי חַיִּי [חס ושלום]. **לִפִּי שֵׁאֵינוּ דוֹמָה מַעֲשֵׂה הַקִּבְיָה לַמַּעֲשֵׂה בּוֹיָד** [בשר ודם].

שהרי התהוות העולמות אינה גורמת בו שום שינוי, חס ושלום, מפני שמעשהו של הקדוש ברוך הוא אינו דומה למעשה בשר ודם.

התהוות העולמות אינה גורמת שום שינוי בה'. הטעם לכך הוא שדרך הפעולה של ה' אינה דומה לדרך הפעולה של אדם.

שֶׁמַּעֲשֵׂה אָנוּשׁ הֵנָּה כַּח הַפּוֹעֵל מִמֶּשׁ הוּא בִּנְפִעַל. כִּמוֹ עֲדִיָּמ כִּשְׁעוֹשֶׂה דָּבָר פּוֹנֶה אִיָּע [את עצמו] **וּמַעֲמִיק שִׁכְלוֹ בַּדָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה.**

במעשה האדם, כוחו של העושה נמצא ממש בדבר שהוא עושה. למשל, כשהוא יוצר דבר, הוא מפנה את עצמו [אליו] ומשקיע את שכלו בעומק בדבר שהוא עושה.

כשאדם יוצר דבר, כוחו שלו נכנס ממש במה שהוא יוצר: הוא מפנה אליו את תשומת לבו ומשקיע בו את מחשבתו.

9 וע"כ הדבר שעושה פועל בו שינוי בכח שכלו. אבל התהוות העולמות מאוא"ס [מאור אין סוף] ב"ה אין פועלים בו שום שינוי ח"ו [חס ושלום]. וה' אחד כמו קודם שנבה"ע [שנברא העולם].

לכן הדבר שהוא יוצר מחולל בו שינוי, בכוח השכל שלו. אבל התהוות העולמות מאור אין סוף ברוך הוא אינה מחוללת בו שום שינוי, חלילה; וה' אחד, כפי שהיה קודם שנברא העולם.

משום ששכלו של היוצר משוקע ביצירתו, היצירה משנה אותו. הבריאה מאור אין סוף שונה: היא אינה משנה דבר בה', והוא נותר אחד כפי שהיה קודם שנברא העולם.

לפי שבשכמל"ו [שברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] שכל התהוות העולמות וקיומם וחיותן אינן אלא מבחי' מלכותו ית' שבמה שהוא מלך עליהם מחיה ומהווה אותם דהיינו בחי' שמו ית' בלבד.

משום ש[המשמעות של] "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" היא שכל התהוות העולמות, קיומם וחיותם באות רק מבחינת מלכותו (ריבונותו), ית': בכך שהוא מלך עליהם, הוא מחיה ומהווה אותם. זו רק בחינת שמו ית'.

הטעם נעוץ במילים הנאמרות לאחר הפסוק הראשון של קריאת שמע, "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד": כל הבריאה, קיומה וחיותה באות רק ממלכותו של ה', מעצם היותו מלך על העולמות. זו רק "שמו", הדרך שבה הוא מתייחס אליהם, ולא עצמותו; לכן הבריאה אינה נוגעת בה' עצמו.

קטע 4 • 101-11

נר הנשמה

10 ושם שייך כח הפועל²² בדבר ה' שמים נעשו²³ כי דבר מלך שלטון²⁴ כתיב מלכותך מלכות כ"ע [כל עלמין]. יחיד חי העולמים מלך כנודע.

ושם [במלכותו] שייך כוח הפועל: "בדבר ה' שמים נעשו", שכן "דבר מלך שלטון". נאמר: "מלכותך מלכות כ"ע"; "יחיד חי העולמים מלך", כידוע.

רק בבחינת המלכות אפשר לדבר על "כוח הפועל" של ה': השמים נבראו "בדבר ה' שמים נעשו", כשם שמלך פועל באמצעות דברו בלבד, שהרי "דבר מלך שלטון". הכתוב מכנה את מלכותו "מלכותך מלכות כ"ע", ובתפילה אומרים עליו "יחיד חי העולמים מלך": מלכותו היא שמעניקה חיות לעולמות.

וכאשר יעמיק האדם שכלו ומחשבתו בזה בעומק בינתו ובעומקא דלבא. אזי תבטל הנפש החיונית מהשכלתה בגשמיות²⁵ בתגבורת הנפש האלהית המשכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה

וכאשר אדם מעמיק את שכלו ואת מחשבתו בכך, בעומק הבנתו ובעומק הלב, אזי הנפש החיונית תחדל מלהתבונן בעניינים גשמיים, מכוח התגברותה של הנפש האלקית, המשכילה ומתבוננת בגדולתו של אין סוף ברוך הוא,

כאשר אדם מתבונן בכל זאת בשכלו ומתוך עומק לבו, הנפש האלקית מתחזקת, וככל שהיא גוברת, הנפש החיונית, המחיה את הגוף, חדלה לחשוב על עניינים גשמיים. יהל אור (של הצמח צדק), המצוטט בהערות קה"ת, מסביר שבכך מתבררות החכמה והבינה של הנפש הבהמית. בירור זה קל יותר מבידור המדות שלה, משום ששכירת הכלים הייתה בעיקר בשבע הספירות התחתונות.

להוליד מרוח בינתה והתבוננותה אהבה עזה כרשפי אש²⁶ לדבקה בו ית' בדביקה וחשיקה וחפיצה בהתלהבות עצומה

כדי להוליד מרוח הבנתה והתבוננותה אהבה עזה כרשפי אש, לדבוק בו יתברך בדבקות, בכיסופים וברצון, בהתלהבות עצומה,

התבוננותה של הנפש האלקית בגדולתו של אין סוף מולידה רגש: אהבה עזה כרשפי אש, וכיסופים לדבוק בה' בהתלהבות בוערת.

עד כלות הנפש כמ"ש נכספה וגם כלתה נפשי²⁷ וגוי²⁸.

עד כלות הנפש, כפי שנאמר: "נכספה וגם כלתה נפשי וגוי".

הכיסופים עזים כל כך, עד שהנפש מוכנה להתכלות — כלות הנפש. בעל התהלים מתאר זאת במילים: "נכספה וגם כלתה נפשי וגוי".

11 ועמך לא חפצתי בארץ²⁹ כלה שארי ולבבי³⁰ וגוי. ואזי תהיה החכמה שבנפש החיונית כשמן הנמשך

אחר הפתילה שהיא נר ה' נשמת אדם^{31,32}

"ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי וגוי". אז תהיה החכמה שבנפש החיונית כמו שמן הנמשך אחר הפתילה, שהיא "נר ה' נשמת אדם":

כמיהתו של בעל המזמור ממשיכה: עם ה' אין הוא חפץ בדבר על הארץ, ובשרו ולבו כלים. כאשר אהבה זו בוערת בנפש האלקית, החכמה שבנפש החיונית, כלומר כוח המחשבה שבה, נעשית כמו השמן הנמשך אחר הפתילה, והפתילה היא הנפש האלקית, "נר ה' נשמת אדם". יהל אור, המצוטט בהערות קה"ת, מזהה חכמה זו כחכמה שכנוגה [קליפת נוגה], השכל של הנפש הבהמית, שאפשר להעלות לקדושה.

שהנשמה היא הפתילה המחברת אור האהבה עזה ורשפי אש להאיר בנה"ב [בנפש הבהמית] עד שתכלה ותכסוף גי'כ לדבקה בו בדביקה חשיקה כו'.

כי הנשמה היא הפתילה המחברת את אור האהבה העזה ורשפי האש, כדי להאיר בנפש הבהמית, עד שגם היא תתכלה ותשתוקק להידבק בו, בדבקות ובכיסופים וכו'.

הנפש האלקית, שהיא הפתילה, מחברת את להבת אהבתה היוקדת אל הנפש הבהמית, כדי שהאור יאיר בה. אז גם הנפש הבהמית מתכלה ומשתוקקת להידבק בה', כשם שהשמן מתכלה בלהבה.

ולהיות ואהבת וגוי בכל לבבך³³ וגדול יהי' [יהיה] כח כלות הנפש הבהמית ביתר שאת בבחי' שמן הנכלה ועולה עד שנעשה ממנו כולו אש של אור הנר

וכך תהיה "ואהבת וגוי בכל לבבך"; וגדול יהיה כוח כלות הנפש הבהמית, במידה נעלה הרבה יותר, בבחינת שמן המתכלה ועולה, עד שכולו נעשה אש של אור הנר,

כך מקיימים "ואהבת וגוי בכל לבבך", בשני היצרים. הכיסופים של הנפש הבהמית עצמה נעשים עזים "כיתר שאת", כמו שמן המתכלה כולו ונעשה כולו להבת הנר.

ע"י בחי' צעק לבם³⁴ והוא התהפכות בחי' האש שבה. ורשפי אש אהבה עזה כו'. וזהו נר של הנשמה שהיא מהתבוננות נפש האלהית עצמה:

על ידי בחינת "צעק לבם", שהיא הפיכת בחינת האש שבה, ו"רשפי אש אהבה עזה כו'". וזהו נר הנשמה, הנובעת מהתבוננותה של הנפש האלקית עצמה:

הדבר מתרחש באמצעות "צעק לבם": האש של הנפש הבהמית עצמה מתהפכת לאהבה יוקדת לה'. זו נר הנשמה, הנובעת מהתבוננותה של הנפש האלקית עצמה.

קטע 5 • ו'12-13

נר המצווה

12 וענין נר של המצווה היא שהמצווה יש לה סגולה פרטית³⁵ להעלות את נה"ב [נפש הבהמית]³⁶ ולקשרה באו"ס [באור אין סוף] ב"ה³⁷ כמא' [כמאמר] אק"ב [אשר קדשנו במצותיו] בקדש העליון שהוא למעלה מן ההשתלשלות.

ענין נר המצווה הוא שלמצווה יש סגולה מיוחדת להעלות את הנפש הבהמית ולקשור אותה לאור אין סוף, ברוך הוא, כמו בנוסח הברכה "אק"ב" — בקדושה העליונה, שלמעלה מהשתלשלות.

נר של מצווה פועל בדרך מיוחדת: למצווה יש כוח מיוחד (סגולה) להעלות את הנפש הבהמית ולקשור אותה לאור אין סוף. הברכה שאומרים על מצווה, "אק"ב", עוסקת בקדושה עליונה שלמעלה מכל סדר העולמות; אדמו"ר האמצעי, שדבריו מובאים בהערות קה"ת, מכנה אותה הקדושה העליונה ביותר, שלמעלה מכל מדרגות הקדושה העליונות.

כי המצוות הם לבושים³⁸ ונקי לבוש מלכות שהם בחי' מקיפים שמקיפים ומלבישים את³⁹ הנפש מראשה ועד רגלה

כי המצוות הן לבושים, והן נקראות "לבוש מלכות", משום שהן בחינת מקיפים (מדרגות מקיפות), המקיפים את הנפש ומלבישים אותה מראש ועד רגליה,

המצוות נקראות לבושים, "לבוש מלכות", מפני שהן מקיפים, כלומר מדרגות מקיפות: הן מקיפות את הנפש ומלבישות אותה מראש ועד רגליה, כפי שבגד מכסה את הגוף.

להיות צרורה בצרור החיים את⁴⁰ ה' ממש שעייז מעלה את הנפש כמו האדם כשהוא לבוש יכולין להמשיך אותו ע"י לבושו.

כדי שתהיה "צרורה בצרור החיים את ה'" ממש. באמצעות כך [המצווה] מעלה את הנפש, כשם שכאשר אדם לבוש אפשר למשוך אותו באמצעות לבושו.

כשהנפש מלוכשת במצוות, היא "צרורה בצרור החיים את ה'". כשם שאפשר למשוך אדם באמצעות לבושו, כך המצווה, שהיא לבוש, מעלה את הנפש יחד איתה.

13 וכן כצורר אבן במרגמה.⁴¹ שע"י שצורר בחרט זורקין אותו למעלה יותר. הכלל שכל בחי' מקיף הוא העלאה למעלה.

כך גם "כצורר אבן במרגמה": מכיוון שהאבן קשורה בתוך כיס, היא נזרקת גבוה יותר. הכלל הוא שכל בחינת מקיף (makif) [אור המקיף את הדבר] היא העלאה כלפי מעלה.

דימוי נוסף: אבן הקשורה בקלע עפה גבוה הרבה יותר מאבן שנזרקת ביד. המילה העברית שפירושה "קשור", "צורר" (tzeror), היא אותה מילה שבביטוי על הנפש הצרורה בצורר החיים; והכלל הוא שכל מה שמקיף דבר (מקיף) מעלה אותו כלפי מעלה. בתורה אור, משפטים (76a), אדמו"ר הזקן מחבר את שני הפסוקים באותו אופן: הנפש קשורה כצורר אבן במרגמה, ולכן עולה גבוה אל מקור החיים, באמצעות ה"ימים" והלבושים של התורה והמצוות.

ולכן לובשין טלית ותפלין קודם התפלה להמשיך בחי' מקיף⁴² למעלה להעלות את נה"כ [נפש הבהמית] בתפלה כנודע שאין התחתון עולה למעלה עד שיורדת תחלה הארה מלמעלה. והתפלה היא עליית נה"כ [נפש הבהמית].

לכן לובשים טלית (tallis) ותפלין (tefillin) לפני התפילה, כדי להמשיך בחינת מקיף למעלה ולהעלות באמצעותה את הנפש הבהמית בתפילה; שכן, כידוע, התחתון אינו עולה למעלה עד שהארה יורדת תחילה מלמעלה. והתפילה היא עלייתה של הנפש הבהמית.

זו הסיבה שלובשים טלית ותפלין, שהם מקיפים, לפני התפילה: הם ממשיכים אור מקיף שמעלה את הנפש הבהמית בתפילה. אדמו"ר האמצעי, המצוטט בהערות קה"ת, מחדד את השאלה: הרי הנשמה יכולה בוודאי להתכוון בקריאת שמע לייחודו של ה' בכוחות עצמה, אז מדוע הטלית והתפלין צריכות לבוא תחילה? משום שכידוע, התחתון אינו יכול לעלות עד שהארה יורדת תחילה מלמעלה, והתפילה היא עלייתה של הנפש הבהמית.

ולכן התפלה היא נוסחא אחת בכל יום כל ימי חייו של אדם הקצובים לו ימי שנותינו בהם שבעים שנה⁴³ הם כפי נצוצות נפש הבהמית שצריכין להעלות (משא"כ נפש האלהית היא נצחית) וכל יום נעשה בחי' חדשה.

לכן נוסח התפילה הוא אחד בכל יום, [שכן] כל ימי חייו של האדם, שנקצבו לו — ימי שנותינו בהם שבעים שנה — מקבילים לניצוצות של הנפש הבהמית שעליו להעלות (שלא כמו הנפש האלקית, שהיא נצחית); ובכל יום מתהווה בחינה חדשה.

נוסח התפילה נשאר זהה בכל יום בחייו של האדם, משום שכל יום משנות חייו שנקצבו לו מקביל לניצוצות של הנפש הבהמית שעליו להעלות; לעומתה, הנפש האלקית היא נצחית. בכל יום מתהווה בחינה חדשה של הנפש הבהמית.

וצריך להעלות גם אותו נצוץ שמתחדש והכל היא העלאה אחת (משא"כ לימוד התורה צריך דוקא ללמוד בכל יום דבר חדש)⁴⁴

גם את הניצוץ הזה, שמתחדש, צריך להעלות, וכל ההעלאות הן העלאה אחת (שלא כמו בלימוד התורה, שבו צריך ללמוד דווקא דבר חדש בכל יום).

צריך להעלות גם את הניצוץ החדש של כל יום, אך מכיוון שבכל יום מדובר באותו סוג של עלייה, אותה תפילה מתאימה. בלימוד התורה הדבר שונה: צריך ללמוד דבר חדש בכל יום.

ולכן כל המצות נקראות בשם צדקה⁴⁵ כי צדקה תרומם גוי⁴⁶

לכן כל המצוות נקראות בשם צדקה (tzedakah), שכן "כי צדקה תרומם גוי".

מאותה סיבה כל המצוות נקראות צדקה, שכן "כי צדקה תרומם גוי". בהמשך, במקץ (תורה אור 42c), אדמו"ר הזקן אומר זאת שוב: קיום המצוות, שהוא עלייה מלמטה לשורשן, גורם לאור התורה לזרוח, "כל המצוות נקראות בשם צדקה".

שע"י הצדקה וחסד שעושים למטה להחיות רוח שפלים⁴⁷ ועני חשוב כמת.⁴⁸ כן ויותר מכן לאין קץ נמשך רוח חיים מלמעלה מחיי החיים ב"ה להחיות מתים ממש

שכן באמצעות הצדקה והחסד שעושים למטה, כדי להחיות את רוחם של השפלים, והעני נחשב כמת; כך — ואף לאין קץ יותר מכך — נמשכת מלמעלה רוח חיים, מחיי החיים, ברוך הוא, כדי להחיות את המתים ממש,

הצדקה והחסד מחיים את רוחם של השפלים, והעני נחשב כמת. כתגובה לכך נמשכת מלמעלה רוח חיים, מה', שהוא "חיי החיים", והיא גדולה לאין קץ מן העזרה שניתנת למטה ומחיה את המתים ממש.

בבחי' ימין מקרבת⁴⁹ וימינו תחבקני⁵⁰ ממש באור המקיף שמלמעלה לרומם ולהעלות את הנפש למעלה מעלה באוא"ס [באור אין סוף] ב"ה ממש וזהו ענין נר מצוה:

בבחינת "ימין מקרבת" ו"ימינו תחבקני" ממש, באמצעות האור המקיף שמלמעלה, לרומם ולהעלות את הנפש מעלה מעלה אל אור אין סוף ב"ה ממש. וזהו ענין "נר מצוה":

החייאה זו באה כחיבוקה של ימינו של ה', היד ש"מקרבת": אור מקיף מלמעלה שמעלה את הנפש מעלה מעלה אל אור אין סוף עצמו. זהו עניינו של נר מצוה.

התורה היא אור

14 אך התורה אור⁵¹ הוא המשכת אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה מלמעלמ"ט [מלמעלה למטה].⁵² והיא אור וגילוי⁵³

אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה ממש שלמעלה מעלה מהשתלשלות שירידת והדרגת סדר השתלשלות היא בחי' העלם והתלבשות אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה להיות התהוות מהות אחר מהות באופנים ומינים שונים.

אבל "התורה אור" היא המשכת אור אין סוף, ברוך הוא, מלמעלה למטה. היא האור והגילוי של אור אין סוף, ברוך הוא, עצמו, הנעלה הרבה מעל ההשתלשלות; שכן הירידה וההדרגה שבסדר ההשתלשלות הן בחינת העלם והתלבשות של אור אין סוף, ברוך הוא, כדי שתתהווה מהות אחת לאחרת באופנים ובמינים שונים.

התורה פועלת בכיוון ההפוך: במקום להעלות את הנשמה מלמטה, היא ממשיכה את אור אין סוף מלמעלה למטה. היא מגלה את אור אין סוף עצמו, הנעלה הרבה מעל ההשתלשלות; ואילו ההשתלשלות, היורדת שלב אחר שלב, היא העלם של אור אין סוף, המתלבש שכבה אחר שכבה כדי שכל סוג של נברא יוכל להתהוות. יהל אור, המצוטט בהערות קה"ת, מציע לקרוא את הפסוק כתמונה אחת: המצווה היא הפתילה והתורה היא האור.

15 וכמ"ש ישת חשך סתרו⁵⁴ שהוא חשך והעלם ולא אור וגילוי. ועל התורה נאמר מגלה עמקות מני

חשך.⁵⁵ וממעמקים קראתיך⁵⁶ הוי"ה.

כפי שנאמר, "ישת חשך סתרו": זהו חושך והעלם, ולא אור וגילוי. ועל התורה נאמר, "מגלה עמקות מני חשך"; וכן: "וממעמקים קראתיך הוי"ה".

השתלשלות העולמות היא ה"חושך" שבו ה' מסתתר — הסתר ולא גילוי. התורה, לעומת זאת, מתוארת במילים "מגלה עמקות מני חשך", והפסוק "וממעמקים קראתיך הוי"ה" מובא לצדה, ובו מופיע אותו שורש המציין עומק.

וזהו תכלית בריאת האדם להמשיך על נפשו אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה שלמעלה מן ההשתלשלות.

וזהו תכלית בריאת האדם: להמשיך על נפשו את אור אין סוף, ברוך הוא, שלמעלה מן ההשתלשלות,

תכלית בריאת האדם היא להמשיך על נפשו שלו את אור אין סוף שלמעלה מכל השתלשלות העולמות.

להיות אור א"ס ב"ה שורה למטה כמו למעלה כמ"ש אני ראשון ואני אחרון⁵⁷ ומבלעדי אין אלהים.

כלומר כשם שאני ראשון קודם שנבה"ע [שנברא העולם].

כדי שאור אין סוף, ברוך הוא, ישרה למטה כמו למעלה, כמו שנאמר, "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים". כלומר, כשם ש"אני ראשון", קודם שנברא העולם,

המטרה היא שאור אין סוף ישרה למטה כפי שהוא שורה למעלה. דברי ישעיהו "אני ראשון ואני אחרון" מתארים את ה' כפי שהוא לפני בריאת העולם ולאחריה, והמאמר מסביר כעת כיצד הדבר נוגע לזמן שבינתיים. לקוטי תורה, ויקרא (1d), המתייחס למאמר זה, מסביר את "אני אחרון" כמלכות של ה', המלוכשת בעולמות התחתונים שבהם מתהווה מציאות נפרדת, ואת "אני ראשון" כחכמה, שהיא ביטול; לעתיד לבוא הדבר יתגלה למטה כפי שהוא למעלה, "כי יראו במו עיניהם".

16 ואחרון לאחר שנברא העולם. כן מבלעדי דהיינו באמצעות בשעת בריאת העולם יהי [יהיה] אור א"ס ב"ה נמשך למטה שיהי [שיהיה] בטול העולם במציאות כמו קודם שנברא ואחר שנברא והיינו ע"י התורה כי אורייתא מחכמה נפקת.^{58,59}

ואחרון — לאחר שנברא העולם. כך גם "מבלעדי" (מבלעדי), כלומר, באמצע — בזמן בריאת העולם — אור אין סוף, ברוך הוא, יימשך למטה, כדי שיהיה ביטולו של העולם במציאותו, כפי שהיה קודם שנברא ואחר שנברא. והדבר נעשה באמצעות התורה, שכן "אורייתא מחכמה נפקת".

כשם שה' הוא "ראשון" לפני הבריאה ו"אחרון" לאחריה, "מבלעדי" מתייחס לזמן שביניהם, כשהעולם קיים: גם אז יש להמשיך למטה את אור אין סוף, כדי שהעולם יהיה בטל לפניו, כאילו לא נברא. הדבר מתרחש באמצעות התורה, מפני ש"אורייתא מחכמה נפקת" — התורה יוצאת מחכמה, הדרגה שבה אור אין סוף מתגלה.

17 וכמ"ש לכבודי בראתיו.⁶⁰ כבוי"ד בגימטריא ל"ב⁶¹ הם ל"ב נתיבות חכמה.⁶² בראתיו בחי' תלמוד. יצרתיו בחי' משנה. ועשיתיו בחי' מקרא.

וכפי שנאמר: "לכבודי בראתיו". כבוד הוא בגימטריא ל"ב; אלה הם ל"ב נתיבות חכמה. "בראתיו" היא בחינת תלמוד; "יצרתיו" היא בחינת משנה; ו"ועשיתיו" היא בחינת מקרא.

בפסוק בישעיהו נאמר שה' ברא, יצר ועשה [את כל הדברים] "לכבודי". ערכה המספרי של המילה כבוד הוא שלושים ושתיים (כ=20, ב=2, ו=6, ד=4), והיא רומזת לל"ב נתיבות חכמה; הזהר (רעיא מהימנא, צו), שאליו מפנה הערת קה"ת, מונה את כבוד כבעל ערך של שלושים ושתיים. שלושת הפעלים, המקבילים לעולמות בריאה, יצירה ועשיה, משויכים כאן לתלמוד, למשנה ולמקרא.

שכולם הם בבחי' חכמה ואור א"ס ב"ה שורה ומתגלה בחכמה⁶³ שאין שם שום הסתר פנים.

כל אלה הם בבחינת חכמה, ואור אין סוף, ברוך הוא, שורה ומתגלה בחכמה, שבה אין שום הסתר פנים.

כל שלושת חלקי התורה מקורם בחכמה, ובה שורה אור אין סוף ומתגלה בלי שום הסתר. ההגהה בתניא, פרק 35, מסבירה מדוע: אין סוף הוא האחד האמיתי, שאין דבר קיים מלבדו, וזו בחינת חכמה. לכן התורה, על כל חלקיה, נושאת גילוי בלתי מוסתר של ה'.

18 ושם הוא בחי' אני ה' לא שנית⁶⁴ כמו קודם שנברא העולם. ולכן רב יהודא דכולי תנויי בניזיקין⁶⁵ הוה לזכות את הזכאי. ולחייב את החייב. להפריד ביניהם. בכדי להפריד החיצונים מהקדושה ויתפרדו כל פועלי און⁶⁶ כו'.

ושם זו הבחינה של "אני ה' לא שנית", כפי שהיה לפני שנברא העולם. לכן רב יהודה, שכל לימודו היה בסדר ניזיקין, למד כדי לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, להפריד ביניהם, כדי להפריד את הכוחות החיצוניים מן הקדושה, ו"יתפרדו כל פועלי און" וכו'.

בחכמה, המתגלית באמצעות התורה, ה' הוא בבחינת "אני ה' לא שנית", כפי שהיה לפני הבריאה. הדבר מסביר את הנהגתו של רב יהודה, שבימיו, כפי שאומר התלמוד, כל הלימוד היה בסדר ניזיקין: כשהכריע מי זכאי ומי חייב, הוא הפריד ביניהם, ובכך הפריד את הכוחות החיצוניים מן הקדושה, כדי ש"יתפרדו כל פועלי און".

ולכן היה פטור מן התפילה⁶⁷ לפי שהיתה תורתו אומנתו⁶⁸ כר' [כרבני] שמעון בן יוחאי וחבריו.

לכן הוא היה פטור מן התפילה, מפני שתורתו הייתה אומנתו, כמו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו.

משום כך רב יהודה היה פטור מן התפילה, כמו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, שלימוד התורה היה כל עיסוקם.

והיינו מפני שרב יהודה היה אדם גדול מאד עד שאמר עליו שמואל אין זה ילוד אשה⁶⁹ דאימתא

דמאריה עליה שהי' [שהיה] בחינת ביטול לאוא"ס [לאור אין סוף] ב"ה שהמשיך עליו בק"ש [בקריאת שמע].

הדבר נבע מכך שרב יהודה היה אדם גדול מאוד, עד ששמואל אמר עליו: "אין זה ילוד אשה", מפני ש"דאימתא

דמאריה עליה" — אימת ריבונו הייתה עליו. הוא היה במצב של ביטול לפני אור אין סוף ברוך הוא, שאותו המשיך על עצמו בקריאת שמע.

גדולתו של רב יהודה מסבירה זאת: שמואל אמר עליו "אין זה ילוד אשה", מפני ש"דאימתא דמאריה עליה" — אימת ריבונו הייתה עליו.

הוא היה בביטול לפני אור אין סוף, שאותו המשיך על עצמו באמצעות קריאת שמע.

(כי מן הק"ש [הקריאת שמע] לא היה פטור ואפילו ר' [רבני] שמעון בן יוחאי וחבריו אלא מן התפילה)

(שהרי הוא לא היה פטור מקריאת שמע, ואפילו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו [היו פטורים] רק מן התפילה.)

בסוגריים מוסיף המאמר שרב יהודה לא היה פטור מקריאת שמע; אפילו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו היו פטורים רק מן התפילה. קריאת

שמע, שבאמצעותה נמשך הביטול על האדם, נותרת חובה לכולם.

והיתה תורתו גי'כ בבחי' בטול ממש בבחי' ואשים דברי בפ"ך.⁷⁰ ודברי אשר שמת' בפ"ך⁷¹ וכמארז"ל

[וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מתניתין מלכתא.⁷²

גם תורתו הייתה בבחינת ביטול ממש, בבחינת "ואשים דברי בפ"ך" ו"ודברי אשר שמת' בפ"ך", וכמאמר חז"ל

"מתניתין מלכתא".

לימוד התורה של רב יהודה עצמו היה בביטול: כביכול, דברי ה' הושמו בפיו, כפי שנאמר בפסוקים "ואשים דברי בפ"ך" ו"ודברי אשר

שמת' בפ"ך". משום כך חז"ל מכנים את המשנה "מתניתין מלכתא"; בתורה אור, שמות (49b), מסביר אדמו"ר הזקן את הדימוי: המשנה

היא עבודת בירור בחכמה, המבחינה בין טמא לטהור ובין אסור למותר.

בחי' מלך שמצוה וגוזר שיהי' [שיהיה] הפסק כך⁷³ כי מלך במשפט יעמיד ארץ⁷⁴ לזכות את הזכאי כו'.

שיש ב' בחי'. בחי' עבד שלומד כדי שידע רצון המלך.

זו בחינה של מלך, המצווה וגוזר שהפסק יהיה כך, שהרי "מלך במשפט יעמיד ארץ", לזכות את הזכאי וכו'. יש שתי

בחינות: בחינה של עבד הלומד כדי לדעת את רצון המלך,

המשנה דומה למלך הגוזר שכך יהיה הפסק, שהרי "מלך במשפט יעמיד ארץ". תורת שמואל, המובא בהערות קה"ת, מסביר שכאשר רב

יהודה זיכה וחייב בלימודו, הוא הביא לידי אותו פסק גם למעלה, כך שכל דבר עמד במקומו הראוי. יש שני סוגים של לומדים: עבד הלומד

כדי לברר מהו רצון המלך, ומלך, כפי שנאמר בחלק הבא.

19 ובחיי מלך שבעת לימודו הוא הגוזר ומצווה לעצמו כו' וז"ש [וזהו שכתוב] ויהי בישרון מלך⁷⁵ לפי ששכינה היתה מדברת⁷⁶ מתוך גרונו של משה.

וכן בחינת מלך, שבעת לימודו הוא עצמו הגוזר ומצווה לעצמו וכו'. ועל כך נאמר: "ויהי בישרון מלך", משום שהשכינה דיברה מתוך גרונו של משה.

הלומד מן הסוג השני דומה למלך: בשעת לימודו הוא עצמו גוזר את ההלכה. המאמר מפרש את הפסוק "ויהי בישרון מלך" על משה, משום שהשכינה דיברה מתוך גרונו. במאמר הקודם, תורה אור 38a, אדמו"ר הזקן מביא את אותו מאמר: דיבורו של ה', "נאם הוי", דיבר מתוך גרונו של משה; ואדם שמגיע למסירות נפש באמירת "אחד" שבקריאת שמע זוכה ל"ואשים דברי בפיך".

וכך ר' [רבי] שמעון בן יוחאי וחבריו רב יהודא לפי מדרגתו.

וכך גם רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, ורב יהודה לפי מדרגתו.

כך היה גם אצל רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, ואצל רב יהודה לפי מדרגתו: הם היו כמלכים בלימודם.

שכפי ערך בטול נפשו לאור א"ס ב"ה. ככה היתה המשכת אור א"ס ב"ה בתורתם ועבודתם. והמשנה המדברת בפיהם היא דבר ה' ממש. ועי"ז נמשך בטול העולם במציאות למטה כמו למעלה:

כפי מידת ביטול נפשו של אדם לפני אור אין סוף, ברוך הוא, כך נמשכת בחינת אור אין סוף, ברוך הוא, לתוך התורה והעבודה שלו. והמשנה שדיברה מפיהם היא ממש דבר ה'. ועל ידי כך נמשך ביטול העולם במציאות למטה, כפי שהוא למעלה.

ככל שנפשו של אדם מתבטלת יותר לפני אור אין סוף, כך נמשך יותר מאור זה לתוך התורה והעבודה שלו. לכן המשנה שנאמרה מפי חכמים כאלה היא ממש דבר ה', ובאמצעותה מתבטלת מציאות העולם למטה כפי שהיא למעלה.

קטע 7 • 201-21

הפתילה, השמן והאור יחד

20 והנה אור התורה הזה נאחז ומתחבר במצוה כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ [תורה שבכתב] ושבע"פ

[ושבעל פה] עיקרן ויסודותן היא במצות

אור זה של התורה נאחז במצווה ומתחבר אליה, שכן כל התורה שלפנינו — הן התורה שבכתב והן התורה שבעל פה — עיקרה ויסודותיה הם המצוות.

אור התורה נאחז במצווה, כשם שהלהבה נאחזת בפתילה, מפני שעיקרה ויסודותיה של התורה כולה, שבכתב ושבעל פה, הם המצוות.

שע"ז נאמר ותמלא כדה ותעל.⁷⁷ כ"ד ספרין דאורייתא^{78,79} כו' שהן בחי' כד שנשאב מים העליון⁸⁰ חכמה עלאה של אי"ס ב"ה שהוא עד אין קץ ותכלית וע"ז נאמר והיו הדברים האלה⁸¹ אשר אנכי מצוך. אנכי דייקא.

על כך נאמר "ותמלא כדה ותעל": "כ"ד ספרין דאורייתא" וכו', שהם בחינת כד שממנו שואבים את המים העליונים — החכמה העליונה של אין סוף ברוך הוא, שאין לו קץ ותכלית. ועל כך נאמר "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך": "אנכי" דווקא.

רבקה מילאה את כדה ועלתה: הכד שלה (כד, שאותיותיו הן בגימטרייה כ"ד) הוא כ"ד ספרי המקרא, השואבים את המים העליונים, את החכמה העליונה של אין סוף. לכן נאמר בפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך": המצוות באות מ"אנכי" עצמו של הקב"ה. בתורה אור, תולדות (18a), אדמו"ר הזקן מפרש את הכד של רבקה באותו אופן, ומוסיף, כפי שמוסיף גם מאמר זה, שהתורה מלובשת בדברים גשמיים, בתבואה ובקרבנות, כדי שבאמצעות המצוות יתבררו ו"אנכי" יתגלה.

21 והמצוה היא הפתילה שמתלבשת בנפש השכלית והחיונית להעלות' ולקשרה באור התורה שהיא בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא⁸² הפך שכל אנושי ובה שורה אי"ס ב"ה כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ.⁸³

המצווה היא הפתילה, המתלבשת בנפש השכלית והחיונית כדי להעלותה ולקשרה באור התורה, שהיא בחינת "חכים ולא בחכמה ידיעא" — בניגוד לשכל האנושי, ובה שורה אין סוף ברוך הוא, כמו שכתוב: "ה' בחכמה יסד ארץ".

כעת התמונה הושלמה: המצווה היא הפתילה. היא מתלבשת בנפש השכלית והחיונית כדי להעלות אותה ולקשור אותה לאור התורה — חכמה שאינה דומה לחכמה האנושית, ובה שורה אין סוף ברוך הוא, כפי שנאמר: "ה' בחכמה יסד ארץ".

אך צריך להקדים התבוננות של נפש האלקית היא נר ה' נשמת אדם⁸⁴ כדי להיות ואהבת וגוי בכל לבבך⁸⁵ כי רוח אייתי רוח⁸⁶ ואמשיך רוח וכמ"ש אם ישים אליו לבו⁸⁷ וגוי

אך תחילה יש להקדים התבוננות של הנפש האלקית, שהיא "נר ה' נשמת אדם", כדי שתהיה "ואהבת וגוי בכל לבבך"; שכן "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח", וכמו שכתוב: "אם ישים אליו לבו וגוי",

אבל תחילה צריכה הנפש האלקית להתבונן, שכן היא "נר ה' נשמת אדם", כדי לעורר אהבה של "ואהבת וגוי בכל לבבך". כפי שאומר הזוהר, "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח" — רוח מלמטה מביאה וממשיכה רוח מלמעלה; ודברי איוב "אם ישים אליו לבו", שפשטם מדבר על ה' המפנה את דעתו אל האדם, נקראים כאן על אדם המפנה את לבו לה'.

עד שתהיה חכמה שבנפש החיונית בחי' השמן הנמשך אחר הפתילה של מצוה להתכלל ממש באור התורה שתתהפך ממש מהפוך אל הפוך משכל אנושי המושג לשכל חכמת התורה חכמת אלהית בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כו'

עד שחכמת הנפש החיונית תהיה בבחינת השמן הנמשך אחר פתילת המצווה, ותיכלל ממש באור התורה, כך שתתהפך ממש מקצה לקצה: משכל אנושי שניתן להשגה לשכל של חכמת התורה, חכמה אלוקית, בחינת "חכים ולא בחכמה ידיעא" וכו'.

המטרה היא שחכמת הנפש החיונית תהיה לשמן הנמשך אחר פתילת המצווה, עד שתיכלל באור התורה. היא מתהפכת מקצה לקצה, משכל אנושי לחכמה האלוקית של התורה.

שלכן נתלבשה בעניינים גשמיים וכל עניינים גשמיים כלולים בה כמו כל צמח האדמה ופרי העץ בסדר זרעים. וכל בעלי חיים בסדר קדשים.

משום כך [התורה] התלבשה בעניינים גשמיים, וכל העניינים הגשמיים כלולים בה, כגון כל צמחי האדמה ופירות העץ שבסדר זרעים, וכל בעלי החיים שבסדר קדשים.

משום כך התורה התלבשה בעניינים גשמיים: סדר זרעים עוסק בכל הצומח מן הארץ ובפירות העץ, וסדר קדשים עוסק בבעלי חיים.

כדי לברר ולהפך הכל בקדושה. וימלא כבוד⁸⁸ ה' את כל הארץ הלזו הגשמית כו':

וזאת כדי לברר הכול ולהפוך אותו לקדושה: "וימלא כבוד ה' את כל הארץ" — זו הגשמית [הארץ] וכו'.

כל זאת כדי שאפשר יהיה לברר את כל מה שגשמי ולהפוך אותו לקדושה, עד ש"וימלא כבוד ה' את כל הארץ" — את הארץ הגשמית הזו.

קטע 8 • 221-23

ביאור הפסוק הפותח

22 וזהו המגביהי לשבת.⁸⁹ פי' המגביה יי הוא יי שבה' שהדלית הוא בחי' דלית. דלית ליה מגרמיה כלום

נעשה⁹⁰ ה' עיי' היו"ד⁹¹ שבתוכה

וזהו [הפירוש של] "המגביהי לשבת". הפירוש הוא ש"המגביהי" פירושו "המגביה יו"ד" — היו"ד שבתוך הה"א. הדלית היא בחינת "דלית" [אין לה], כלומר, "דלית ליה מגרמיה כלום"; היא נעשית ה"א באמצעות היו"ד שבתוכה.

המאמר חוזר לפסוק הפותח. הוא דורש את "המגביהי" במשמעות של "המגביה יו"ד": האות ה"א היא דלית ובתוכה יו"ד קטנה. הדלית מרמזת על "דלית" [אין לה], כלומר, על כך ש"דלית ליה מגרמיה כלום"; היא נעשית ה"א רק באמצעות היו"ד שבתוכה. לקוטי תורה, שלח (מד ע"ד), מצטט את השורות האלה; ופרדס רמונים, שאליו מפנה הערת קה"ת, מביא בשם הזהר שהשכינה נקראת דלית כשהיא ענייה.

והיינו בחיי המצוה שמצדק נעשה צדקה. וצדקה תרומם גוי⁹² ע"י שמגביה את בחיי היו"ד שבה' למעלה מעלה באוא"ס [באור אין סוף] ב"ה ממש.

וזהו בחינת המצווה, שהרי מן צדק נעשית צדקה; ו"צדקה תרומם גוי" — על ידי הרמת בחינת היו"ד שבה"א מעלה מעלה, עד לאור אין סוף ב"ה ממש.

עבודת המצווה היא בכך שצדק נעשה צדקה, על ידי הוספת ה"א. ו"צדקה תרומם", מפני שהיא מרימה את היו"ד שבתוך אותה היא מעלה מעלה, אל אור אין סוף עצמו.

לשבת להיות בחיי מכון לשבת⁹³ דהיינו שתהא שם השראת אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה ממש שהיא בחיי ישיבה

"לשבת" פירושו להיות בבחינת "מכון לשבתך", כלומר, שתהיה שם השראת אור אין סוף ב"ה ממש, שהיא בחינת ישיבה,

"לשבת" פירושו להיות "מכון לשבתך", מקום שבו אור אין סוף עצמו שורה. הישיבה היא דימוי להשראה זו,

דהיינו בחיי ירידה והשפלה אצלו כביכול וכמ"ש וישב ה' מלך לעולם.⁹⁴ כי להיות מלך לעולם היא בחיי ישיבה והשפלה כי על מי ימלוך כו'.

כלומר, בחינת ירידה והשפלה מצדו, כביכול, וכמו שכתוב: "וישב ה' מלך לעולם". שהרי להיות מלך על העולם היא בחינת ישיבה והשפלה, כי על מי ימלוך כו'.

הישיבה היא השפלה, כמו מלך היושב על כסאו: מבחינת ה', כביכול, להיות מלך על העולם הוא ירידה, שהרי מלך זקוק לעם שעליו ימלוך. לכן "וישב ה' מלך" מתאר את ירידת ה' כדי למלוך על העולם; ו"לעולם" פירושו הן "לנצח" והן "על העולם".

23 וזו היא העלאה שע"י המצוות ממטה למעלה. אבל התורה אור היא המשכה מלמעלה למטה המשפילי לראות בשמים⁹⁵ תושב"כ [תורה שבכתב]. ובארץ תושבע"פ [תורה שבעל פה].

וזהו העלייה שהמצוות פועלות, מלמטה למעלה. אבל התורה, שהיא אור, היא המשכה מלמעלה למטה: "המשפילי לראות בשמים" — תורה שבכתב, "ובארץ" — תורה שבעל פה.

כל זה הוא העלייה מלמטה למעלה שהמצוות מביאות. התורה היא התנועה ההפוכה: המשכה מלמעלה למטה, וזהו חלקו השני של הפסוק: "המשפילי לראות בשמים" הוא תורה שבכתב, ו"ובארץ" היא תורה שבעל פה.

ושם הוא לראות בחיי ראייה והתגלות אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה למטה כמו למעלה.

ושם יש "לראות": בחינת ראייה וגילוי של אור אין סוף ברוך הוא למטה כמו למעלה.

בתורה אור אין סוף אינו רק מובן, אלא מתגלה בבחינת ראייה: הוא מתגלה למטה בבהירות כמו למעלה.

ולא בחי' שמע ישראל⁹⁶ דהיינו התבוננות שבנפש האלהית שהיא בחי' שמיעה בלבד אלא כמ"ש כי עין בעין יראו⁹⁷ וגו':

[אין זו] בחינת "שמע ישראל", כלומר ההתבוננות שבנפש האלקית, שהיא בחינת שמיעה בלבד, אלא כפי שנאמר: "כי עין בעין יראו וגו'".

הדבר עולה על "שמע ישראל" — ההתבוננות של הנפש האלקית, שהיא רק כמו שמיעה על דבר, ולא ראייה שלו. התורה מביאה גילוי בבחינת ראייה, כפי שנאמר: "כי עין בעין יראו וגו'".

בעבודה

לפני התפילה מתעטפים בטלית ומניחים תפילין, וממשיכים אור מקיף המעלה את הנפש הבהמית; לאחר מכן מתבוננים בקריאת שמע בכך שהבריאה כולה נובעת אך ורק מדיבורו של ה', עד שאהבת הנפש האלקית מציתה גם את שכלה ואת רגשותיה של הנפש הבהמית. לצד זאת מקיימים את המצוות, ובייחוד את מצוות הצדקה, המעלות את הנשמה מעבר למה שהשכל יכול להשיג; ולומדים תורה בכל יום ומחדשים בה דבר, כדי להמשיך את אור אין סוף לתוך החיים.

שאלות לשיחה

1. מדוע הפתילה, ולא השמן, היא החלק העיקרי של הנר, ומה הדבר מלמד על תפקידה של הנפש האלקית?
2. כיצד, לפי המאמר, יכול היצר הרע לבוא לאהבת ה', ומדוע השינוי מתחיל בשכלו?
3. במה שונה האופן שבו המצוות מעלות את הנשמה מהאופן שבו התורה ממשיכה את אורו של ה' למטה?
4. מדוע התפילה זהה בכל יום, ואילו בלימוד התורה יש לחדש דבר בכל יום?
5. מה ההבדל בין לימוד תורה כעבד ללימוד תורה כמלך, וכיצד הביטול של רב יהודה מסביר זאת?

הערות

פסוקה 1

1 מי כה' אלקינו

בעל המזמור: "מי כה' אלקינו המגביהי לשבת". בלשון המאמר: "המגביהי [את עצמו] לשבת". בסוף המאמר המילה "המגביהי" מתפרשת כעלייה שנפעלת על ידי המצוות. (בהקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'

מי כה' אלקינו המגביהי לְשִׁבְתָּ:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ה.

2 מי כה' אלקינו המגביהי

כתביד אחד מציין שהמאמר נאמר בשבת חנוכה בליובאוויטש בשנת תקס"ו, דבר המתאים לנושא שלו — הנר.

הערת קה"ת

באחד מכת"י מצויין שנאמר שבת חנוכה בליאדי שנת תקס"ו. וראה מפתח המאמרים בסה"מ תקס"ו הערה 13. ראה גם מאמרי הצ"צ הנחות תרט"ו ע' קצט. נתבאר בהמשך יונת"י פרק ד' סה"מ תר"ם ע' תצא. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. הגהות נדפסו ביהל אור ע' תלח ואילך. קיצור באוה"ת בראשית כרך ה תתקלא, א. תתקלב, א. כרך ז תתתסב, ב. לכללות מאמר זה ראה מאמרי אדה"א בראשית ע' שסא, והביאור שבתו"א נכלל שם. ד"ה זה נזכר לקמן קיד, א. לקו"ת ויקרא א, ד. ואילך. הסוגריים בהמאמר נמצאים גם בכוך 1824 שנכתב בחי' אדה"ו.

3 המשפילי לראות בשמים ובארץ

"המשפילי לראות בשמים ובארץ" — ה' משקיף מלמעלה על כל מה שלמטה. בסוף המאמר פסוק זה מתפרש כתורה שבכתב ושבעל פה, המורידה את אורו של ה' למטה. (בהקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Psalms 113:6 תהילים קי"ג:ו'

הַמְשַׁפִּילִי לְרֹאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

?That looketh down low Upon heaven and upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 כי נר מצוה ותורה אור

הוראת האב שבמשלי: "כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר". המאמר מסביר שהמצווה היא פתיל הנר והתורה היא אורו. (בהקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Proverbs 6:23 משלי ו':כ"ג

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג. ראה סה"מ תר"מ ח"ב ע' תצא וע' תשיב (בהנחת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב).

5

נר הוי' נשמת אדם

"נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן". לפי פשוטו של הפסוק, ה' חוקר את פנימיותו של האדם לאור רוחו שלו. המאמר שואל באיזה מובן הנשמה היא נר. (בהקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כָּל־חֲדָרֵי־בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כז.

פסוקה 3

6

ואהבת וגוי בכל לבבך בבי יצריך

מתוך קריאת שמע, דברי משה לישראל: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". המאמר מבקש להסביר כיצד "בכל לבבך" כולל גם את היצר הרע. (בהקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאַהֲבַתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Berakhot 54a:6-7 ברכות נ"ד א:ו-ז

חייב אדם לכהן על הרעה קשם שמקרה על הטובה, שנאמר: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'". "בכל לבבך" — בשני יצריך, כיצד טוב וביצור הרע. "ובכל נפשך" — אפילו הוא נוטל את נפשך. "ובכל מאדך" — בכל ממונה. דבר אחר: "בכל מאדך" — בכל מדה ומדה שהוא מויד לך הוי' מודה לו. לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים. ולא יכנס להר הבית במקלו, ובמנעלו, ובפונדתו, ובאבק שצל רגליו. ...

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul; ... "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה. ברכות נד, א.

7

אך הענין . . כי ה' הוא אלקינו

הקטע במאמר, מן המילים "אך הענין הוא" ועד למילים "הוי' אלקינו", מובא באור התורה (Or HaTorah) על בלק.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת בלק ע' תתקנב.

8 יצי"ט ויצה"ר

יהל אור מוכיח מן התלמוד (יומא סט, ב: "היינו גבורת גבורתו שכובש את יצרו") וממסכת אבות ("איהו גיבור? הכובש את יצרו") שהמדות נקראות היצר הטוב והיצר הרע; כשמדובר בה', היצור הוא המדות שבאצילות – חסד וגבורה.

Yoma 69b:15 יומא ס"ט ב:ט"ו

אָתוּ אֵינְהוּ וְאָמְרוּ: אֲדָרְכָהּ, זֶה הָיָא (גְבוּרָת) גְבוּרָתוֹ: שְׂכֹכֶשׁ אֶת יָצְרוֹ — שְׁנוֹתָן אָרְךָ אָפִים לְרָשָׁעִים. וְאָלוּ הֵן נוֹרְאוֹתָיו — שְׂאֵלְמָלָא מוֹרְאוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָא אִמְפָּה אַחַת יְכוּלָה לְהַתְקַיֵּים בֵּין הָאוֹמֹת?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ביהל אור עי' תלח מביא ראיי שהמדות נק' יצ"ט ויצה"ר מגמרא יומא סט, ב: "זהו גבורת גבורתו שכובש את יצרו כו', ופרש"י ומאריך אפו כו' וזהו ע"ד המבואר באבות רפ"ד איהו גבור כו', וקשה איך שייך חלילה יצר אצלו ית', ולפמ"ש שזהו המדות א"ש דהיינו בחיי המדות דאצילות חו"ג נק' יצרו והוא כובשו ע"י מדת א"א כו'".

פסקה 4

9 כי נה"א עיקרה היא נפש המשכלת

שם, בתחילת המאמר "אם בחוקותיי", מביא אדמו"ר חזקן מעץ חיים שהנפש השכלית (נפש השכלית) היא הצלם המחבר בין הצורה לחומר — בין נפש האלקית לנפש הבהמית — כדי לברר; נפש הבהמית עצמה דומה לבהמה פשוטה, ואילו הנפש השכלית היא מנוגה, תערוכת של טוב ורע.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת בחוקותי מז, ג ובמ"מ לשם.

10 והמדות . . הן הנקראות בשם יצ"ט

ההערה אומרת שגם לנפש האלקית יש מדות, אך שם הן בחינה של מוחין השייכת למדות, ומפנה לשני מאמרים אלה משנת 5670 לדיון מלא.

הערת קה"ת

גם בנה"א יש מדות, אלא שם המדות הם בחי' מוחין השייכים למדות (ד"ה אלה המשפטים, וזאת התרומה עת"ר ע"ש בארוכה). ראה בקיצורים והערות לתנאי עי' פה (הוצאה חדשה עי' ##).

פסקה 5

11 וכן עיקר נה"ב היא המשכלת ומשגת גשמיות עוה"ז

בסוף יג ע"ב מסביר אדמו"ר חזקן שהאדם מושרש בעולם התיקון, שעיקרו חכמה, ואילו שבירת הכלים הייתה בשבע המדות של תהו. מכיוון שכוחות אלה כללו גם את כוח השכל, גם נפש הבהמית, שמקורה בקליפת נוגה של השבירה, חושבת ומשיגה. שם הוא מפנה למאמר זה, "המגביהי לשבת".

הערת קה"ת

ראה לקו"ת צו יג, סע"ב.

12 חכים ולא בחכמה ידיעא

בתפילתו של אליהו בהקדמה השנייה לתיקוני זוהר, פונים אל ה' בתואר "חכים ולא בחכמה ידיעא". המאמר משתמש בביטוי הזה כדי לתאר את החכמה העליונה שבה מושרשת נפש האלקית.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיאת. צדק

מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 6

13 והשכל המושכל . . הוא שקר

הקטע הזה, שלפיו השכל האנושי הגשמי הוא שקר ביחס לחכמה האלקית, מובא שם.

הערת קה"ת

מובא בביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תתקג. ע"ש.

14 שהיא חכמת אמת

אור התורה מוסיף שאפילו הפילוסופים סברו שאין השכל האנושי יכול להשיג את האלוקות, ומביא את הפסוק "החקר אלוה תמצא" ואת Chovos HaLevavos (חובות הלבבות; סוף שער היחוד). עוד מציין שאין השכל יכול לצייר כיצד אין דבר, אפילו לא מקום, קיים מעבר לכיפת השמים; מכאן עולה עד כמה מוגבלת יכולתו של השכל להשיג את הרוחני.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת דרושים לסוכות ע' איתשטז שמוסיף ע"ז "וכמ"ש ג"כ גבי חכמי המחקר שאלקות אינו מושג בשכל אנושי כלל כמו שהאבן היא פחותה משתשיג בשכל כך השכל כו' ועי"נ החקר אלוה תמצא ע' בח"ה סוף שער היחוד כיון שנמנע משכלינו להשיג כו' וכמו שהוכיחו בראיות ברורות שמחוץ לכיפת השמים אין שום מקום ואויר כלל, ובשכל להשיג זה איך ומה הוא א"א שיושג בשום אופן כלל וזה מורה שהשכל קצרה ידו מאד להשיג חכמת הרוחניות" ע"ש.

15 הנקי בשם יצה"ר

ההערה מפנה לכאן בעניין הסיבה לכך שהרגשות הנולדים מחשיבה גשמית נקראים יצר הרע.

הערת קה"ת

ע' בהערות וקיצורים לתנאי עי' פא. ובספר המאמרים תשי"א ע' קטו, וביהל אור ע' תלח.

16 "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך". המאמר מבין את "בכל לבבך" ככולל גם את רגשות הנפש הבהמית, שאותם מכניעים תחילה ולאחר מכן כובשים.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 7

17 שמע ישראל

"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". המאמר מפרש את "שמע" במשמעות של "הבין", ומסביר ש"אלקינו" הוא כוח הבריאה הנמשך מהוי".

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 שמע לשון הבנה

האדרא רבא מתארת את האוניינס כנפתחות מתוך חדר שבמוח, ומכנה הן את האוזן הן את הלב מקומות של הבחנה. הערת קה"ת מצטטת אותה כדי

לפרש את "שמע" במשמעות של הכנה.

Zohar III, 138b זח"ג קלח, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ג קלח, ב. מאמרי אדה"א בראשית ע' שעד "והוא להיות הבחנה טוב במוח ולב כמו השמע לאוניך כו".

19 פי אלקינו הוא ענין ההתהוות בחי' ממכ"ע וסוכ"ע

אור התורה מסביר ש"אלקינו" פירושו כוחנו וחיותנו, ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין; "הוי" הוא אלקינו" הם חכמה ובינה, ובינה היא המקור לשתיהן.

הערת קה"ת

באוה"ת בלק שם "אלקינו כוחינו וחיותינו והוא ענין ממכ"ע וסוכ"ע היינו כי הוי' אלקינו הוא חכמה ובינה אשר בינה הוא סוכ"ע וממכ"ע". וכ"ה ביהל אור ע' תמושם יש הגי'ה לכאן.

פסקה 8

20 והתהוות זו נמשך תמיד יש מאין

ההערה מפנה לדיון מקביל של אדמו"ר האמצעי על ההתהוות המתמשכת יש מאין.

הערת קה"ת

ראה מאמרי אדה"א בראשית ע' שעד.

21 אתה הוא קודם שנבה"ע

בקטע הזה מובאים גם הפסוקים "אני ה' לא שנית" ו"אתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא", ומוסבר שה' אינו דומה לנשמה, המושפעת ממה שקורה לגוף מפני שהיא מלוכשת בו ממש.

הערת קה"ת

בתפלת השחר. וראה לעיל לו, א ובהנסמן לשם.

פסקה 10

22 ושם שייך כח הפועל

יהל אור מפנה, בהקשר לאמירה זו, לשלושה דיונים בלקוטי תורה.

הערת קה"ת

ביהל אור ע' תמוציין לעיין בלקו"ת בד"ה ה' לי בעוזרי פ"א. ובד"ה כי תצא דרוש הראשון ספ"ב. ובד"ה כי תצא דרוש השני פ"ב. וראה בארוכה במאמרי אדה"א בראשית ע' שעד ואעפ"י שבכל מעשה בראשית נאמר בהם כמו ענין כח בעשיי ופעולה גשמיית ע"ש.

23 בדבר ה' שמים נעשו

המשורר משבח את בריאת ה': "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם". המאמר משתמש בפסוק כדי להראות שהבריאה היא פעולה של דיבור, השייכת למדרגת המלכות. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל-צִבְאוֹתָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים לג, ו. "נעשו בפומ" כי הוא אמר ויהי כו' הוא ציוה באותיות מחי שבדיבור דבר מלך שלטון כו' שגזור ומקיים, ונמצא בחי' המעשה שנקי' כח הפועל האלקי בעשי' ממש". — מאמרי אדה"א בראשית ע' שעד ואילך בארוכה.

24 דבר מלך שלטון

קהלת על כוחו של המלך: "באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה". רצונו של מלך מתבצע באמצעות דברו בלבד, כשם שה' בורא באמצעות מלכותו. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Ecclesiastes 8:4 קהלת ח"ד:

בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר-מֶלֶךְ שְׁלֹטוֹן וּמִי יֹאמַר-לוֹ מִה-תַּעֲשֶׂה:

Forasmuch as the king's word hath power; and who may say unto him: 'What doest thou

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, ד.

25 וכאשר יעמיק . . אזי תבטל הנפש החיונית מהשכלתה בגשמיות

יהל אור מסביר שמדובר בבירור החכמה והבינה של קליפת נוגה, הטוב והרע שבעץ הדעת. בירור זה קל יותר מבירור המדות, משום ששבירת הכלים הייתה בעיקר בשבע הספירות התחתונות, ולכן קל יותר להביאן לידי ביטול לפני הקדושה.

הערת קה"ת

היינו בירור חו"ב שבק"נ בירור עה"ד טו"ר, דלכאורה בירור זה בקל יותר מבירור המדות כו' כי עיקר שבה"כ הי' בוי"ת משאי"כ בג"ר ולכן בקל יותר הם מתבטלים לגבי קדושה כו' — יהל אור ע' תמו.

26 אהבה עזה כרשפי אש

"כי עזה כמות אהבה... רשפיה רשפי אש". המאמר משתמש בדימוי כדי לתאר את האהבה העזה שנולדת מהתבוננות.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח"ו:

שִׁימֵנִי כַחוֹתֶם עַל-לִבִּי כַחוֹתֶם עַל-זְרוּעֵי כִּי-עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֵל קִנְאָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שְׁלֹהֲבֹתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 נכספה וגם כלתה נפשי

המשורר המתגעגע לבית המקדש: "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'". המאמר מביא פסוק זה כדי לתאר את האהבה המשותקת עד שהנפש כלה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג

נִכְסְפָה וְגַם-כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחֻצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרֵי יִרְנְנוּ אֶל אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים פד, ג.

28 מלכותך מכ"ע

"מלכותך מלכות כל עולמים". הפסוק מלמד שיחסו של ה' לכל העולמות הוא יחס של מלכות.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מְלָכוּת כָּל-עֲלָמִים וּמִמְשָׁלְתְּךָ בְּכָל-דּוֹר וְדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

פסוקה 11

29 ועמך לא חפצתי בארץ

אסף, לאחר שהתחבט לנוכח הצלחתם של הרשעים, אומר לה: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". הדברים מבטאים כמיהה שאינה מותרת מקום לשום רצון אחר. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חָפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire .none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

30 כלה שארי ולבבי

"כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". המאמר מפרש את "כלה" כמצב שבו הנשמה כלה באהבה, כמו שמן בלהבה.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלֶה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my .heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 ואזי תהי החכי שבנפש החיונית כשמן

יהל אור מזהה את "החכמה שבנפש החיונית" כחכמה שבנוגה, כפי שנאמר בביאור (ההסבר של מאמר זה).

הערת קה"ת

היינו חכמה דנוגה כמ"ש בהביאור — יהל אור ע' תמ.

32 נר ה' נשמת אדם

"נר ה' נשמת אדם". כאן הנשמה היא הפתילה המחברת בין להבת האהבה לשמן — הנפש הבהמית.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֶשׂ כָּל־חַדְרֵי־בָטָן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the .inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 ואהבת וגו' בכל לבבך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", המתפרש כמתייחס לשני היצרים; אהבתה המתוקנת של הנפש הבהמית מקיימת זאת.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and .with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 צעק לבם

בקינה על ירושלים נאמר: "צעק לבם אל ה'". המאמר משתמש בביטוי כדי לתאר את זעקתו של לב שהאש שלו הופנתה אל ה'. (הקשר: Steinsaltz)

(Tanakh

Lamentations 2:18 איכה ב':י"ח

צָעַק לִבָּם אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בְּתִצִּיּוֹן הוֹרִידִי כְנָחַל דִּמְעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל־תִּתְּנִי פוּגַת לֶךְ אֶל־תֵּדֶם בְּתִעֲיִינָה:

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of Zion, Let tears run down like a river Day and night; Give .thyself no respite; Let not the apple of thine eye cease

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

35 שהמצוה יש לה סגולה פרטית

ההערה מפנה לשם בעניין הסגולה המיוחדת של המצווה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' משות ע' ארעא.

36 וענין נר של המצוה . להעלות את נה"ב

ב"ח Yahel Or (יהל אור) יש הגהה על הקטע הזה.

הערת קה"ת

ביהל אור ע' תמה יש הגה"ה לכאן.

37 ולקשרה באו"ס ב"ה

ההערה מפנה למאמר הזה בעניין קשירת הנפש לאור אין סוף באמצעות המצווה.

הערת קה"ת

ראה ד"ה לולב וערבה בהמשך תרס"ו.

38 כי המצות הם לבושינ . זורקין אותו למעלה יותר

הקטע הזה, מן "כי המצות הם לבושינ" ועד לעניין העלאת הנפש למעלה, מובא ב"אור התורה (אור התורה) על Nach (נ"ך).

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך כרך א ע' לא.

39 את — כמא' אק"ב בקדש העליון

אדמו"ר האמצעי מסביר באריכות שקדושה זו היא הקדושה העליונה ביותר, שלמעלה מכל מדרגות הקדושה העליונות.

הערת קה"ת

בארוכה במאמרי אדה"א בראשית ע' שצא: ובחי' קדושה זו דהיינו קדושה העליונה ביותר שלמעלה מכל בחי' קדושו' העליונות ע"ש.

40 צרורה בצרור החיים את ה'

ברכת אביגיל לדוד, שנמלט משאול: "והייתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך", ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע. המאמר מחיל זאת על הנשמה המלוכשת במצוות. (הקשר: תני"ך שטיינזלץ)

I Samuel 25:29 שמואל א כ"ה:כ"ט

וַיָּקָם אָדָם לְרִדְפָּךְ וּלְבָבְךָ אֶת־נַפְשְׁךָ וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע:

And though man be risen up to pursue thee, and to seek thy soul, yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life with the L-RD thy G-d; and the souls of thine enemies, .them shall he sling out, as from the hollow of a sling

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 כצורר אבן במרגמה

"כצורר אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד". המאמר משתמש רק בדימוי: אבן הקשורה בקלע מתעופפת גבוה יותר, וכך הנשמה מתרוממת בזכות המצווה המקיפה אותה. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Proverbs 26:8 משלי כ"ח:

כצורר אבן במרגמה כן נותן לקסיל כבוד:

As a small stone in a heap of stones, So is he that giveth honour to a fool

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כו, ח. ראה לקמן עו, א. לקו"ת אחרי כו, ב. דרושים ליוה"כ פ"ט, ד. ובארוכה מאמרי אדה"ז כתובים (הוצאה א) ע"ט ואילך. וביהל אור מציין "ווי"ש במשנה רפ"ד דאבות שמצוה גוררת מצוה כו". בסה"מ תרכ"ז ע"ג לג מציין לכאן.

42 טלית ותפלין . . בחי' מקיף

ההערה מפנה שוב למאמר הזה, כאן לענין הטלית והתפלין כמקיפים.

הערת קה"ת

ראה ד"ה לולב וערבה תרס"ו הנ"ל. יהל אור ע"ת. "דודאי יש בכח הנשמה באדם לכוון בק"ש ביהו"ע ככוונה ורעותא דלכא כו", ולמה הוצרך להקדים בתחלה מצות טו"ת דוקא כו" — מאמרי אדה"א בראשית ע"ש שצד.

43 ימי שנותינו בהם שבעים שנה

תפילתו של משה: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה". המאמר אומר שמספר הימים שהוקצבו לאדם תואם לניצוצות של הנפש הבהמית שעליו להעלות. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Psalms 90:10 תהילים צ"ה:

ימיי־שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה וירקהם עמל ואון כייגז חיש ונצפה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 ללמוד בכל יום דבר חדש

בין המצוות מונה הזוהר את החובה לעמוד בתורה ולהוסיף בה בכל יום, כדי לתקן את נפשו ורוחו. בהערת קה"ת מובא הדבר כמקור ללימוד דבר חדש בכל יום.

Zohar I, 12b זח"א יב, ב

הערת קה"ת

זח"א יב, ב. לקוטי שיחות ח"ד ע"י 1163. ובלקו"ש ח"ט ע"י 386 הערה 45: "וראה אנה"ק סכ"ו (קמה, א). הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"ב ע"ש. וראה שם ע"י 373.

45 כל המצוות נקראות בשם צדקה

שם מסביר אדמו"ר חזקן שקיים המצוות, שהוא עלייה מלמטה לשרשן, גורם לאור התורה לזרוח, "כל המצוות נקראות בשם צדקה", כמו שכתוב: "וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת".

הערת קה"ת

להלן מב, ג.

46 צדקה תרומם גוי

"צדקה תרומם גוי". המאמר מפרש צדקה כנתינת צדקה, שם כולל לכל המצוות, המעלות את הנשמה.

Proverbs 14:34 משלי י"ד:ל"ד

צְדָקָה תְּרֻמֶּם גּוֹי וְחָסֵד לְאֻמִּים חֲסָאָה:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יד, לד. נסמן לעיל א, ב.

47 להחיות רוח שפלים

ה' אומר באמצעות ישעיהו שהוא שוכן למעלה וגם עם דכא ושפל רוח, "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים". החסד עם העניים למטה מקביל להחייאת הנשמה בידי ה' מלמעלה. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Isaiah 57:15 ישעיהו נ"ז:ט"ו

כי כה אָמַר רִם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מֵרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשֶׁכֶּן וְאֵת־דִּבְכָּא וּשְׁפָל־רוּחַ לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחְיֹת לֵב נִדְכָּאִים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 ועני חשוב כמת

הגמרא מונה את העני כאחד מארבעה שנחשבים כמתים. הערת קה"ת מפנה גם למקומות בוהר שבהם מובא מאמר זה.

Nedarim 64b:6 נדרים ס"ד ב"ו

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים — חָשׁוּב כְּמֵת, שְׁנֶאֱמַר: "הִכָּה לִי בָנִים וְאֵם אֵין מִתָּה אֲנִי". וְתַנְיָא, אֲרַבְעָה חָשׁוּבִין מֵת: עָנִי, וּמְצוֹרֶעַ, וְסוֹמָא, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים. עָנִי — דְּכַתִּיב: "כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים". מְצוֹרֶעַ — דְּכַתִּיב: "אֵל נָא תְּהִי פִמֵּת". וְסוֹמָא — דְּכַתִּיב: "בְּמִתְשָׁפִים הוֹשִׁיכֵנִי כְּמֵת עוֹלָם". וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים — דְּכַתִּיב: "הִכָּה לִי בָנִים וְאֵם אֵין מִתָּה אֲנִי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar II, 119a זח"ב קיט, א

Zohar III, 33b זח"ג לג, ב

הערת קה"ת

נדרים סד, ב. זח"ב קיט, א. קנח, ב. זח"ג לג, ב ועוד.

49 ימין מקרבת

"לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת". המאמר משתמש בביטוי "ימין מקרבת" לתיאור חסדו של ה', המקרב אליו את הנשמה.

Sotah 47a סוטה מ"ז א

50 וימינו תחבקני

האהבה אומרת מתוך געגועיה: "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". החיבוק של יד ימין הוא האור המקיף שמעלה את הנשמה. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב:ו

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרָאשִׁי וַיְמִינִי תַּחְבֶּקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

51 אך התורה אור

יהל אור מציע לקרוא את "התורה אור" כדימוי אחד: המצווה היא הפתילה והתורה היא האור, ומרחיב בכך.

הערת קה"ת

ביהל אור עי תמא "והנה יש לפרש ותורה אור דהמצוה היא הפתילה והתורה היא אור" ע"ש בארוכה.

52 התורה . . מלמעלמ"ט

ההערה מפנה למאמר זה, לקראת סופו, בעניין התורה כהמשכה מלמעלה למטה.

הערת קה"ת

ראה ד"ה זה היום תרנ"ז קרוב לסופו. ראה יהל אור עי תמא שיש הגה"ה לכאן.

53 והיא אור וגילוי אוא"ס ב"ה ממש . . ולא אור וגילוי

קטע זה, החל במילים "אור וגילוי" ומסתיים במקום שבו נאמר שאין זה אור וגילוי, מובא באור התורה על ויקרא.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ויקרא כרך ב ע' תרפו.

פסוקה 15

54 ישת חשך סתרו

שירת ההצלה של דוד מתארת את ה' כשהוא נסתר בענני סערה: "ישת חשך סתרו". המאמר מיישם זאת על השתלשלות העולמות, המכסה את אור אין סוף. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֶׁךְ סִתְרוֹ סִבְבוֹתָיו וְסָתַר חֲשֵׁכֵי־מַיִם עֲבֵי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יח, יב.

55 מגלה עמוקות מני חשך

איוב מתאר את כוחו של ה': "מגלה עמוקות מני חשך ויוצא לאור צלמות". המאמר מיישם זאת על התורה, המגלה את אור אין סוף הנסתר. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Job 12:22 איוב י"ב:כ"ב

מְגַלֵּה עֲמֻקּוֹת מִנִּי־חֹשֶׁךְ וְיוֹצֵא לְאוֹר צִלְמוֹת:

He uncovereth deep things out of darkness, And bringeth out to light the shadow of death

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יב, כב.

56 וממעמקים קראתיך

"שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'" — מתוך בור של מצוקה ומתוך עומק הלב. הדברים מובאים לצד גילוי ה"עמוקות" שבתורה. (בהקשר:

(Steinsaltz Tanakh

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, א. ביהל אור עי תמא יש הגה"ה "עי בד"ה באתי לגני בפ"י עמקו מחשבותיך שזהו ענין ממעמקים כו".

57 אני ראשון ואני אחרון

ה', מלך ישראל וגואלו, אומר באמצעות ישעיהו: "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים". המאמר מפרש זאת כך שה' נוכח באותה מידה לפני הבריא, אחריה וביניהן. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 44:6 ישעיהו מ"ד:ו

כֹּה־אָמַר ה' מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צָבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרֹן וּמִבְלַעְדִּי אֵין אֱלֹקִים:

Thus saith the L-RD, the King of Israel, And his Redeemer the L-RD of hosts: I am the first, and I am the last, And beside Me there is no G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מד, ו. ראה יהל אור עי תמא "אני ראשון ואני אחרון כו" זהו ענין אמת" ע"ש. בלקו"ת ויקרא א, ד ואילך מציין לכאן.

פסוקה 16

58 אורייתא מחכמה נפקת

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 121a למילים האלה.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

59 אורייתא מחכמה נפקת

הזהר (יתר) אומר: "אורייתא מחכמה עילאה נפקת". הערת קה"ת מציינת את הזהר 2:121a ומפנה גם לקטע זה.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הזהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 17

60 לכבודי בראתיו

ה', המבטיח לקבץ את גולי ישראל: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". המאמר מקביל את שלושת הפעלים לתלמוד, למשנה ולמקרא. (הקשר: תני"ך שטיינזולץ)

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז

כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו וַיַּצְרֵתִיו אֶף־עֲשִׂיתִיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ישעיהו מג, ז.

61 כבוי"ד בגימטריא ל"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
זהר ח"ג לג, א.

62 ל"ב נתיבות חכמה

ספר יצירה פותח ב"בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה", שבאמצעותן ברא ה' את עולמו. המאמר קושר אותן ל"כבוד" שלמענו נברא הכול.
Sefer Yetzirah 1:1 ספר יצירה א:א'
בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק יה ה' צבאות אלקי ישראל אלקים חיים ומלך עולם אל שדי רחום וחנון רם ונשא שוכן עד מרום וקדוש שמו וברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וספר וספור:
Yah, the L-rd of hosts, the living G-d, King of the Universe, Omnipotent, All-Kind and Merciful, Supreme and Extolled, who is Eternal, Sublime and Most-Holy, ordained (formed) and created the Universe in thirty-two mysterious paths of Sippur (2) S'for wisdom by three Sepharim, namely: 1) S'for which are in Him one and the same סֵפֶר and 3) Sapher ספור;
Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

63 ואור א"ס ב"ה שורה ומתגלה בחכמה

ההגהה מסבירה, כפי ששמע אדמו"ר הזקן מרבו, מדוע אור אין סוף מתייחד אפילו עם אצילות רק לאחר שהוא מתלבש תחילה בחכמה: אין סוף הוא האחד האמיתי, שאין דבר מלבדו, וזו בחינת חכמה. בהמשך נאמר שלימוד התורה מחבר את הנפש האלקית עם אור אין סוף, ואילו קיום המצוות המעשיות ממשיך אותו גם אל הגוף והנפש החיונית, בבחינת מקיף (הארה מקיפה) מראש ועד כף רגל.
הערת קה"ת
ראה תניא פרק לה בהגה"ה.

פסקה 18

64 אני ה' לא שנתי

ה' אומר לישראל באמצעות מלאכי: "כי אני ה' לא שנתי". המאמר מיישם זאת על הגילוי שבחכמה, שבו ה' הוא כפי שהיה קודם הבריאה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)
Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'
כי אני ה' לא שנתי ואתם בני־יעקב לא כלייתם:
For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
מלאכי ג, ו.

65 רב יהודה דכולי תנויי בניזקין

התלמוד אומר שבתקופתו של רב יהודה כל לימודם היה בסדר נזיקין, ואילו הדורות המאוחרים למדו את כל ששת הסדרים. המאמר מסביר מדוע

לימודו התמקד בדינים האלה.

Berakhot 20a:4 ברכות כ' א:ד'

... אי משום תנויי, בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין הוה, ואנו קא מתנינן שיתא סדרי. וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין, האשה שכוּכְשֵׁת ירק בקדירה, ואמרי לה זיתים שְׁכַכְשֵׁן בְּטַרְפִּיהֶן טְהוּרִים, אָמַר: הַיּוֹת דְּרַב וְשִׁמוּאֵל קָא חֲזִינָא הָכָא. ואנו קא מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא, ואילו רב יהודה כי הוה שְׁלִיף חד מְסֻאֲנִיָּה, אָתִי מְטָרָא, ואנו קא מְצַעְרִין נַפְשִׁין וּמְצֻנָּח קא צֻחִינן, וְלִית דְּמַשְׁגַּח בּוֹ.

Rab Pappa asked Abbai : How were our predecessors different from us that miracles occurred for them but not for us? Is it a question of learning ? In the time of Rab Judah, their whole study was limited to the Order "Damages," whereas we study the six Orders; and when Rab Judah reached the paragraph in Mishnah 'Uksin : "If a woman presses vegetables in a pot" (some declare it was the paragraph : "Olives which are pressed with their leaves are clean"), he said, "We ... see here the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)
הערת קה"ת

ברכות כ, א. ראה אוה"ת פ' משפטים ע' אצג. ובד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י — תשלי"ה (הנחה בלתי מוגה) "דגם ר"י היתה תורתו אומנתו כמו רשב"י, אלא שישנו חילוק ביניהם באופן הביטול שלהם", ע"ש.

66 ויתפרדו כל פועלי און

הזמזמר של יום השבת: "כי הנה אויביך ה' יאבדו, יתפרדו כל פועלי און". המאמר מיישם זאת על ההפרדה בין הרע לקדושה באמצעות פסיקות של הלכה בתורה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 92:10 תהילים צ"ב:י'

כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ ה' כִּי־הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יִתְפָּרְדוּ כָּל־פְּעֻלֵי אֹון:

For, lo, Thine enemies, O L-RD, For, lo, Thine enemies shall perish: All the workers of iniquity shall be scattered

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים צב, י'.

67 ה' פטור מן התפלה

התלמוד מלמד שתלמידי חכמים שכל עיסוקם בתורה, כגון רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, מפסיקים מלימודם לקריאת שמע, אך לא לתפלה.

Shabbat 11a:8 שבת י"א א:ח'

ואם התחילו אין מפסיקין, מפסיקין לקריאת שמע. הא תנא לקה רישא אין מפסיקין? סיפא אתאן לדברי תורה. דתנא: חברים שהיו עוסקין בתורה — מפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפלה. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחי וחביריו שתורתן אומנותן. אָבֵל כְּגוֹן אָנוּ, מְפַסְקִין לְקִרְיַאת שְׁמַע וְלַתְפִּלָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
שבת יא, א.

68 שהיתה תורתו אומנתו

ההערה מפנה לשם בעניין היות התורה כל עיסוקו של האדם.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא ע' רנו. לקו"ש ח"יז ע' 307. 356 ואילך.

69 אין זה ילוד אשה

התלמוד מסביר את הנהגתו של רב יהודה בכך ש"מורא רבו עליו", כפי ששמואל אמר עליו: "זה אינו ילוד אשה".

Niddah 13a:23 נדה י"ג א:כ"ג

וְהָכָא מַאי בְּעִיתוּתָא אִיכָא? אִיבְעִית אִימָא: בְּעִיתוּתָא דְלִילָא וְדִאיגְרָא, וְאִיבְעִית אִימָא: בְּעִיתוּתָא דְרַבִּינָה, וְאִיבְעִית אִימָא: דְקָרִי שְׁמוּאֵל עָלֶיהָ: "אֵין זֶה יָלוּד אִשָּׁה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה יג, א.

70 ואשים דברי בפוך

ה' אומר לישראל באמצעות ישעיהו: "ואשים דברי בפוך". התורה של רב יהודה הייתה דבר ה' שדיבר מפיו. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאָשִׁים דְּבָרִי בַּפִּיךָ וּבְצֶלְךָ קִסְיִיתִיךָ לְנֹטֵעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אַתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נא, טז.

71 ודברי אשר שמתי בפוך

בריתו של ה' עם השבים אליו: "ודברי אשר שמתי בפוך לא ימוש מפוך". אותו רעיון: דברי תורה שה' נותן ומדבר באמצעות אדם. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אִתָּם אֲמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְדִבְרֵי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בַּפִּיךָ לֹא־יִמְשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי וּמִפִּי וְרֹעַ אֲמַר ה' מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, כא.

72 מתניתין מלכתא

הביטוי התלמודי "מתניתין מלכתא" (המשנה היא מלכה), סימן שנועד לזכור אילו הלכות היו של רב מלכיא. המאמר מפרש זאת כתיאור של המשנה כצו מלכותי.

Beitzah 28b:14-15 ביצה כ"ח ב:י"ד-ט"ו

רב פפא אמר: מתניתין ומתניתא — רב מלכיא. שְׁמַעְתָּתָא — רב מלכיא. וְסִימְנָהּ: מִתְנִיתִין מִלְכָּתָא. מַאי בִּינִייהוּ? אִיכָא בִּינִייהוּ שְׁפָחוּת. מִתְנִי לֹא יֵאמֹר אָדָם לְטָבָח: שְׁקוּל לִי בְּדִינָךְ בְּשָׁר, אֲבָל שׁוֹחֵט וּמַחְלֵק בִּינִייהֶם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ביצה כח, ב. וראה לקמן מט, ב.

73 שיהי הפסק כך

תורת שמואל מסביר שכאשר רב יהודה למד נזיקין וזיכה את הזכאי וחייב את החייב, הוא הפריד את הקליפה מן הקדושה, כך ש"ויתפרדו כל פועלי און"; בדיבורו בתורה הוא הביא לידי אותו פסק גם למעלה, שהוא בחינת משפט — כל דבר במקומו הראוי. בעמ' 380 נוסף שלימוד ההלכות מציל עשוק מיד עושקו.

הערת קה"ת

בתורת שמואל תרכ"ז ע' רעא (הוצאת תש"ס ע' רצו) מבאר זה "כמו"כ ע"י הלימוד שלמד בסדר נזיקין וזיכה את הזכאי וחייב את החייב ע"י הפריד הקליפה מהקדושה להיות יתפרדו כל פועלי און כו'. נמצא שע"י דבורו בתורה גרם למעלה לזכות את הזכאי כו' וז"ע בחי' משפט שיהי כל דבר על מכוננו" עכ"ל ע"ש. וראה שם ע' שפ "היינו כי ע"י לימוד דינים ע"י מציל העשוק מיד עשקו".

74 מלך במשפט יעמיד ארץ

"מלך במשפט יעמיד ארץ". ממלכה מתקיימת בזכות הצדק והסדר של המלך; פסיקות המשנה דומות למשפטו של מלך, שמעמיד כל דבר במקומו. (בהקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Proverbs 29:4 משלי כ"ט:ד

מֶלֶךְ בַּמִּשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְיֶה־סָנָה:

The king by justice establisheth the land; but he that ex-acteth gifts overthroweth it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כט, ד.

פסקה 19

75 ויהי בישרון מלך

ברכת משה: "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם". ה"מלך" עשוי להיות ה', שהתגלה בסיני, או משה; המאמר מפרש שמדובר במשה, שדרכו דיברה השכינה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Deuteronomy 33:5 דברים ל"ג:ה'

וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל:

And there was a king in Jeshurun, When the heads of the people were gathered, All the tribes of Israel together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ה.

76 ששכינה היתה מדברת

שם אומר אדמו"ר הזקן שלעתיד לבוא, "ושכנתי בתוכך", תתגלה בחינת "נאם הוי" — הדיבור האלוקי — כפי שהשכינה דיברה מתוך גרונו של משה; ואדם שמגיע למסירות נפש באמירת "אחד" שבקריאת שמע זוכה ל"יואשים דברי בפוך".

הערת קה"ת

בסמן לעיל לה, א.

77 ותמלא כדה ותעל

ליד הנאר, רבקה "ותרד העינה ותמלא כדה ותעל". המאמר רואה בכדה את התורה, השואבת מן המים העליונים. (הקשר: תנ"ך שטיינזליץ)

Genesis 24:16 בראשית כ"ד:ט"ז

והנענך טבת מראָה מאָד בתולה ואיש לא ידעה ותִרְדַּ הָעֵינָה וְתִמְלֵא כֶּדָה וְתַעַל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, טז.

78 כ"ד ספרין דאורייתא

ההערה מפנה לשם בעניין כ"ד ספרי התורה.

Tikkunei Zohar, Tikkun 21 • 47a:12-14 תקו"ז תיקון כא

כ"ד ספרין דאורייתא ודאי אינון כ"ד דאתמלי מן ימא עלאה דאורייתא דאיהי כלילא דחמשין אתון דיחודא דאינון כ"ה וכ"ה דמיחדין בהון לקב"ה ב' זמנין. וכד סליק י"ם חמשין. דא איהו ישאו נהרות דכים בהפוך אתון דך ואיהו כ"ה. ודך איהו צדיק בהאי כד. בגין דאיהו תבירא בגלותא. שכינתא דאיהי כד עליה אתמר לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"י כא (מו, ב). אוה"ת בראשית מה, א. וראה לעיל יח, א.

79 כ"ד ספרין דאורייתא

בתיקון כ"א שבספר תיקוני זהר נדרש הכד (כד) כרמו לעשרים וארבעה (כ"ד) ספרי התורה, המתמלאים מן הים העליון. הערת קה"ת מציינת שהקטע נמצא בדף 46b; באתר ספריא הוא נמצא בדף 47a.

Tikkunei Zohar 47a:12-14 תקוני הזהר מ"ז א:י"ב-י"ד

כ"ד ספרין דאורייתא ודאי אינון כ"ד דאתמלי מן ימא עלאה דאורייתא דאיהי כלילא דחמשין אתון דיחודא דאינון כ"ה וכ"ה דמיחדין בהון לקב"ה ב' זמנין. וכד סליק י"ם חמשין. דא איהו ישאו נהרות דכים בהפוך אתון דך ואיהו כ"ה. ודך איהו צדיק בהאי כד. בגין דאיהו תבירא בגלותא. שכינתא דאיהי כד עליה אתמר לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

80 כד שנשאב מים העליון

אור התורה מסביר שכד היסוד הוא כ"ד ספרי התורה שבכתב.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתכט: וכד דיסוד זהו כ"ד ספרין של תושב"כ ע"ש.

81 והיו הדברים האלה

בקריאת שמע, משה אומר לישראל: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". המאמר מדגיש את "אנכי": המצוות באות מעצמותו של ה'.

Deuteronomy 6:6 דברים ו':ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be
;upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

82 חכים ולא בחכמה ידיעא

"חכים ולא בחכמה ידיעא", מתוך תפילתו של אליהו ב-תיקוני זהר (תיקוני זהר), מתאר את החכמה האלוקית של התורה, שהיא ההפך מן השכל האנושי.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני הזהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאוני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

83 ה' בחכמה יסד ארץ

"ה' בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה". המאמר מביא זאת כדי להראות שאין סוף שורה בחכמה — חכמת התורה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בְּחִכְמָה יִסַּד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבְנוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

84 נר ה' נשמת אדם

"נר ה' נשמת אדם". כאן הכוונה לנפש האלקית, שהתבוננות בה צריכה לבוא תחילה.

Proverbs 20:27 משלי כ:כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חִפְשׁ כָּל־חַדְרֵי־בָטָן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the
inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 ואהבת וגו' בכל לבבך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" — בשני יצירך, כפי שמוסבר בתחילת המאמר.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל־לִבְּךָ וְכָל־נַפְשְׁךָ וְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 רוח אייתי רוח

הזהר מלמד שרוח המתעוררת מלמטה מביאה וממשיכה למטה רוח מלמעלה. המאמר מיישם זאת על ההתבוננות של הנפש האלקית, שצריכה

לבוא תחילה.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

87 אם ישים אליו לבו

אליהוא: "אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף", כלומר, אילו ה' היה שם את דעתו על האדם, האדם היה חדל לחיות. המאמר קורא זאת על אדם שמפנה את לבו אל ה', וכך ממשיך אליו את רוחו, על דרך "רוח אייתי רוח". (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אִם-יִשִּׁים אֱלֹהֵי לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֵאָסֵף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

88 וימלא כבוד ה'

שבעת ה' לאחר חטא המרגלים: "ואולם ה' אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ". המאמר רואה בכך את התכלית של בירור העולם הגשמי. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Numbers 14:21 במדבר י"ד:כ"א

וְאֹלֶם חַיִּי־אֲנִי וַיִּמָּלֵא כְבוֹד־ה' אֶת־כָּל־הָאָרֶץ:

But in very deed, as I live—and all the earth shall be filled —with the glory of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יד, כא.

פסוקה 22

89 המגביהי לשבת

"מי כה' אלקינו המגביהי לשבת?" המאמר דורש את "המגביהי" כ"מגביהי את הו"ד" — העלאת הו"ד של הה"א באמצעות המצוות.

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'

מִי כַה־אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיִּהִי לְשִׁבְתּוֹ:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 פ"י המגביהי . . נעשה ה'

יהל אור מסביר שאין להבין עלייה זו כהסתלקות של האור; לכן מתוארת גם העלאת הה"א.

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' תלח "ור"ל שלא תאמר עליי זו היא הסתלקות האור . . עז"א שהוא הגבהת הה' גי"כ ע"ש. וראה במאמרי אדה"א בראשית ע' תכג "דלכאורה יפלא מ"ש המגביהי ביו"ד שהוא לשון נוקי ה"ל המגביה לשבת, אלא יו"ד זה הוא בחי נקודה דאין דחכמה שבכתר" ע"ש. לקרית שלח מד, ד.

91 נעשה ה' ע"י הו"ד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס שער כ"ז ספ"ז בשם הרע"מ.

92 וצדקה תרומם גוי

"צדקה תרומם גוי". כאן הצדקה מעלה את הו"ד של הה"א אל אור אין סוף.

Proverbs 14:34 משלי י"ד:ל"ד

צִדְקָה תְּרֹמֵם גּוֹי וְחַסְדַּי לְאֻמִּים חֲטָאת:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יד, לד.

93 מכון לשבתך

שירת הים: "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה'". המאמר מפרש את "לשבתך" כעשיית מקום שבו שורה אור אין סוף. (בהקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Exodus 15:17 שמות ט"ו:י"ז

תְּבִיאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ בְּהָר נַחֲלֹתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעַלְתָּ ה' מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנֵנוּ יְיָ:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy hands have established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 וישב ה' מלך לעולם

"ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם". המאמר דורש את "לעולם" גם במשמעות "על העולם": המלוכה על העולם היא שה' כביכול משפיל את עצמו. (בהקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Psalms 29:10 תהילים כ"ט:י'

ה' לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב ה' מֶלֶךְ לְעוֹלָם:

The L-RD sat enthroned at the flood; Yea, the L-RD sitteth as King for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כט, י.

פסוקה 23

95 המשפילי לראות בשמים

"המשפילי [את עצמו] לראות בשמים ובארץ". המאמר מפרש את "השמים" כתורה שבכתב ואת "הארץ" כתורה שבעל פה.

Psalms 113:6 תהילים קי"ג:ו'

הַמִּשְׁפִּילִי לְרֹאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

?That looketh down low Upon heaven and upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 שמע ישראל

"שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד". המאמר מבחין בין ה"שמיעה" הזאת, שהיא התבוננות הנשמה, לבין ה"ראייה" שבתורה.

Deuteronomy 6:4 דברים ו':ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 כי עין בעין יראו

ישעיהו על הצופים בציון שירננו: "כי יראו במו עיניהם בשוב הוי' ציון".
המאמר מביא זאת כדוגמה להתגלות אלוקית כעין ראייה, למטה כמו
למעלה. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח'

קול צפִיָּה נִשְׁאוּ קוֹל יַחְדָּו יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יֵרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they
sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to
.Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נב, ח.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY-NC 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. בתי כנסת, מוסדות חינוך ומפעלים ללא כוונת רווח רשאים להעתיק, להדפיס ולהפיץ אותה בחופשיות, ולבקש תרומות לכיסוי עלות ההדפסה; אסור למכור אותה לעולם. יש לציין את הוצאת קה"ת ואת <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/> ואת [likuteitorah.com](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חניני ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/11/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/11/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק